№ 1 (49) 1931 წ. 15 იანვარი   წელიწადი მესამე   ფასი 15 კაპ.

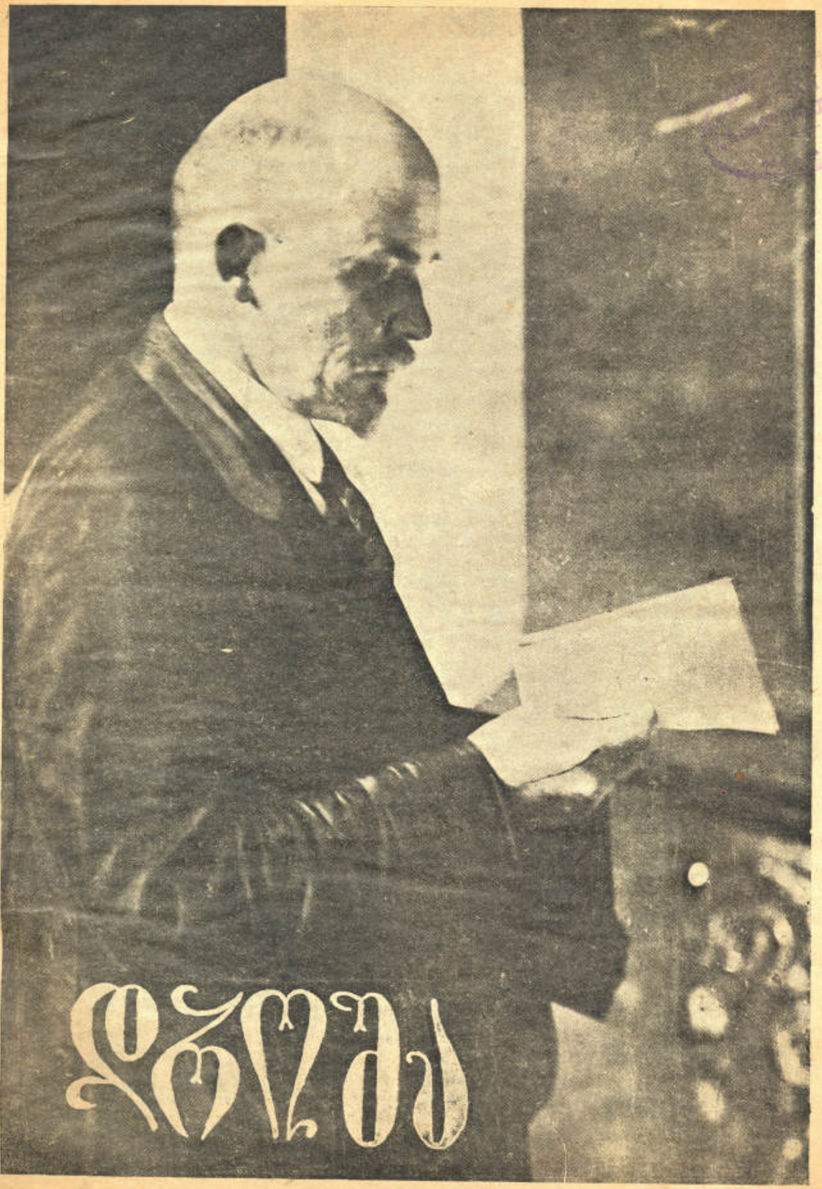

ვ. ი. ლ ე ნ ი ნ ი 1920 წელს კომინტერ"ის კონგრესზე.

დროშა

რედაქც. მისამართი: რუსთაველის პრ. № 16
შესავალი წულუკიძის ქუჩიდან

მდივანთან მოლაპარაკება: 12—2 საათამდე.
შესავალი წულუკიძის ქუჩიდან

ლენინი წითელარმიელთან

F687

დიდი მებრძოლი და მასწავლებელი

„მისი სახელია ბრძოლა. მისი მოგონება — ბრძოლა, მისი მემკვიდრეობა — ბრძოლა", — ასე დაახასიათა ლენინი შვეციის გამოჩენილმა მოღვაწემ და მწერალმა **ტურე ნერმანმა.** ამ სხარტ დახასიათებაში მოცემულია არა მარტო ლენინი, როგორც უდიდესი ისტორიული პიროვნება, რომელმაც სამი ათეული წლის მანძილზე გვიჩვენა მუშათა კლასის იდეალებისათვის თავდადებული ბრძოლის გმირული მაგალითი, არამედ მთელი ბუნება ბოლშევიზმ-ლენინიზმის, რომელიც დღეს, დიდი ბელადის სიკვდილიდან შვიდი წლის შემდეგ, აცამტვერებს კაპიტალიზმის უკანასკნელ ნაშთებს დედამიწის ერთ მეექვსედ ნაწილზე და მთელი ქვეყნიერების ჩაგრულთ და გაყვლეფილთ უნათებს გზას უკეთესი მერმისისაკენ.

ჯერ კიდევ მოწაფეობის სკამიდან შეითვისა ლენინმა ღრმა სიძულვილი თვითმპყრობელობისადმი და როცა მის ოჯახს მეხივით დაატყდა ცნობა, რომ მის უფროს ძმას ალექსანდრე ულიანოვს დაღრჩობა გადაუწყვიტეს ტერორისტული მუშაობისათვის მეფის რეჟიმის წინააღმდეგ, პატარა ილიჩს პირიდან აღმოხდა მხოლოდ

— Значит он (ძმაზეა ლაპარაკი) не мог поступить иначе.

მის მამას ძლიერ უყვარდა ბავშვებთან ერთად მღერა დეკაბრისტ რილეევის დაუვიწყებელი ლექსის:

По духу братья мы с тобой,
Мы в искупленье верим оба:
И будем мы питать до гроба
Вражду к бичам страны родной.

და ეს სიძულვილი თავისი ქვეყნის სისხლისმსმელებისადმი ასულდგმულებდა ორივე ძმას. მაგრამ სულ სხვადასხვა იარაღი და საშუალებები ირჩიეს მათ ტირანიის დასამხობათ და მშრომელთა განთავისუფლებლად. იმ დროს, როცა პირველი ტერორისტული აქტით, ერთ მუჭა შეთქმულთა ძალებით ლამობდა დესპოტიზმის დამხობას, მეორემ შექმნა ფოლადისებური პარტია, მის გარშემო დარაზმა მილიონებიანი მასები, რომლის გრიგალისებურ შემოტევას ვერ გაუძლო ვერც თვითმპყრობელობამ და ვერც თვითმპყრობელობის ნაშთებზე აღმოცენებულმა ბურჟუაზიულმა ხელისუფლებამ, ზურგგამაგრებულმა ესერ-მენშევიკების დახმარებით.

ვლადიმირ ილიჩმა გაამართლა იმ დროინდელი რევოლუციონური სიმღერის ნაწყვეტი, რომელიც ასე ძლიერ უყვარდა მის ძმას — ალექსანდრე ულიანოვს:

Настанет блаженное время,
Когда из истлевших костей
Поднимется мститель суровый
И будет он нас посильней.

ეს „მრისხანე შურისმაძიებელი" იყო თვით მასა, მასა, რომელიც დარაზმა ლენინის მიერ შექმნილმა პარტიამ და რომელმაც გაცამტვერა თავისი საუკუნოებრივი მტარვალები და სისხლისმსმელები.

„მისი სახელია — ბრძოლა, მისი მოგონება — ბრძოლა, მისი მემკვიდრეობა — ბრძოლა".

მართლაც ლენინის მთელი სიცოცხლე არის დაუსრულებელი ბრძოლა ჯერ მარქსიზმის იდეების გავრცელებისათვის მუშათა კლასში, შემდეგ — ეკონომიზმთან, შემდეგ მენშევიკებთან — ლიბერალურ ბურჟუაზიის კუდში ჩანჩალის წინააღმდეგ ჭეშმარიტად რევოლუციონური პროლეტარული პარტიის შესაქმნელად. ბრძოლა ლიკვიდატორობასთან, ტროცკის „პერმანენტული რევოლუციის" თეორიის წინააღმდეგ. შემდეგ, ომის წლებში, როცა მთელი მეორე ინტერნაციონალი გადაბარგდა იმპერიალიზმის ბანაკში — ბრძოლა ჭეშმარიტი ინტერნაციონალიზმისათვის, კაუცკი-ვანდერველდე-ბონკურ-პლეხანოვის ობორონცობის — თავიანთი ქვეყნის ყაჩაღურ მთავრობებთან თანამშრომლობის წინააღმდეგ, გმირული ბრძოლა მეორე ინტერნაციონალის მოღალატური როლის გამოსააშკარავებლად და აქა-იქ დარჩენილი თითო-ოროლა ნამდვილ რევოლუციონერ-ინტერნაციონალისტების შესაკავშირებლად.

იარაღის საზარელ ჟღარუნში, ზარბაზნების გამაყრუებელ გუგუნში, საერთაშორისო მენშევიზმის პატრიოტულ ღრიანცელში მკვეთრად გაისმოდა ხმა მარქს-ენგელსის ინტერნაციონალისტური მოძღვრების სიწმინდის დაცვისათვის დაუღალავ მებრძოლის — ლენინის —

— პროლეტარებო ყველა ქვეყნისა, შეერთდით!

შემდეგ — 1917 წელი: თვითმპყრობელობის დამხობა რუსეთში, თავად ლვოვის მთავრობა და მის გვერდით მეორე მთავრობა — მშრომელთა მთავრობა — მუშათა და ჯარისკაცთა საბჭოების სახით. და ჯერ კიდევ შვეიცარიიდან — ბრძოლა ძალაუფლების ბურჟუაზიისათვის გადაცემის წინააღმდეგ, ლვოვ-გუჩკოვ-მილიუკოვის მთავრობის წინააღმდეგ, რომელიც თავისი კლასობრივი ბუნების გამო ვერ მისცემდა რუსეთის მშრომელ მასებს ვერც ზავს, ვერც პურს და ვერც მიწას. რუსეთში ჩამოსვლისთანავე — ბრძოლა მასების დასარაზმავად ძალაუფლების დაპყრობისათვის, მის გადასაცემად საბჭოებისათვის, ბრძოლა ორმთავრობიანობის წინააღმდეგ, ომის გაგრძელების პოლიტიკის წინააღმდეგ, მიწების გადაცემისთვის გლეხობის განკარგულებაში. ბურჟუაზიის გაათვთრებული ტერორი ლენინის და მისი თანამებრძოლების, მთელი ბოლშევიკური პარტიის წინააღმდეგ, ივლისის დღეები, არალეგალური ცხოვრება „თავისუფალ" რუსეთში, სადაც შინაგან საქმეთა და იუსტიციის მინისტრებათ „სოციალისტები" იყვნენ და მზადება ოქტომბრის გადატრიალებისათვის, დაუღალავი, სისტემატიური, წმინდა ლენინური მზადება ბურჟუაზიისა და „სოციალისტების" ბლოკის მთავრობის დასამხობათ.

შემდეგ — დიადი ოქტომბერი.

ერთ ღამეს — 25 ოქტომბერს — ზავი, მიწა, პური და ნამდვილი თავისუფლება.

კონტრ-რევოლუცია ირაზმება ანტანტის დახმარებით. სამოქალაქო ომი. გმირული, სამკვდრო-სასიცოცხლო ბრძოლა შინაურ კონტრ-რევოლუციასთან და 14 სახელმწიფოს კოალიციის ჯარებთან. ლენინი — სტრატეგია, აქტიური მონაწილე სამხედრო ოპერაციების გეგმების შედგენის, ლენინი — ორგანიზატორი დანგრეული სახალხო მეურნეობის. ამავე დროს, სამოქალაქო ომის ქარცეცხლში, იგი ასწრობს მომავალი — სოციალისტური რუსეთის კონტურების შემოხაზვას, ადგენს ინდუსტრიალიზაცია-ელექტროფიკაციის გეგმას, გეგმას, რომელსაც ლენინის პარტიის ბოლშევიკურ ცეკას ხელმძღვანელობით ასე წარმატებით, გადაჭარბებით ვანხორციელებთ ახლა.

ბოლშევიკური პარტიის გარშემო დარაზმული რუსეთის მშრომელი მასები აცამტვერებენ კონტრ-რევოლუციის ბანდებს. იწყება ბრძოლა სამეურნეო ფრონტზე. ახალი ეკონომიური პოლიტიკა, დროებითი დათმობა კერძო თაოსნობისათვის — ნიადაგის მოსამზადებლად ახალი, უფრო დაჩქარებული მოძრაობისათვის კომუნიზმისაკენ.

ციხე-ციმბირით, განუწყვეტელი დევნით, შრომითა და ესერული ტყვიით დაუძლურებული ორგანიზმი ვეღარ უძლებს და 1924 წ. 21 ინვარს მთელი მსოფლიოს კიდითკიდემდე მიდის შემაძრწუნებელი ცნობა:

— **ლენინი მოკვდა!**

ლენინი მოკვდა, მაგრამ დაგვიტოვა უდიდესი მემკვიდრეობა, კომუნიზმისათვის ბრძოლის ბასრი იარაღი, სამი ათეული წლის მანძილზე პროლეტარიატის აშკარა მტრებთან და ცრუ მეგობრებთან ბრძოლაში გამახვილებული იარაღი და, რაც მთავარია, ფოლადისებური ბოლშევიკური პარტია, რომელიც შეუდრე-

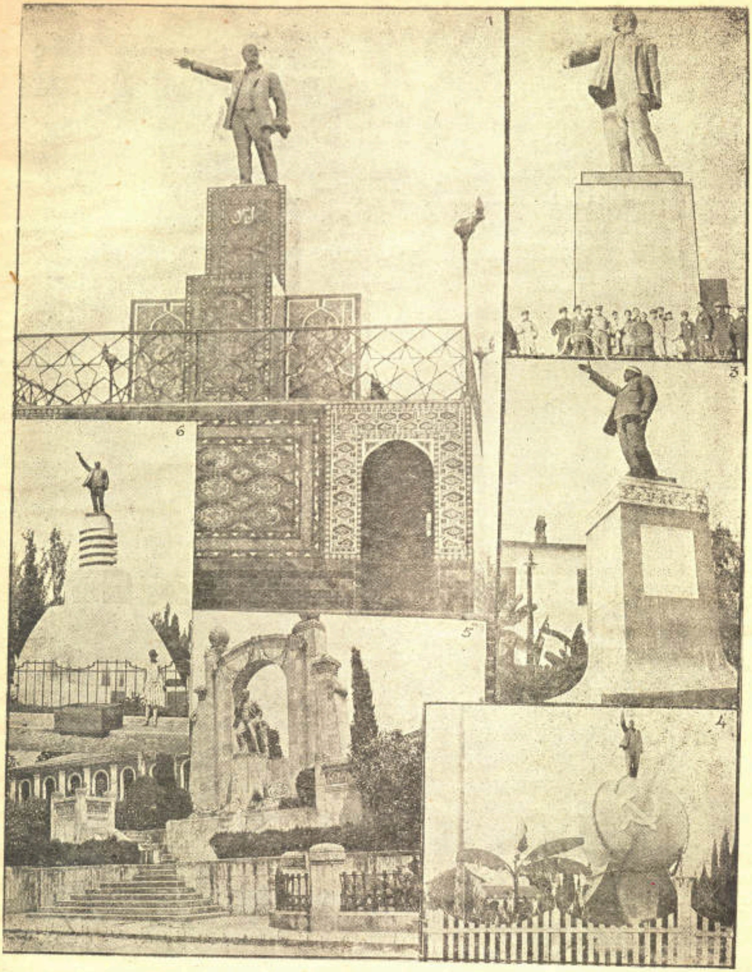

ვ.ი. ლენინის ძეგლები სხვადასხვა რესპუბლიკებში

ქულად მიდის წინ ლენინის მიერ ნაჩვენები იარაღით.

7 წელი გავიდა მას შემდეგ, რაც საბჭოთა კავშირისა და მთელი მსოფლიოს მუშათა კლასმა დაჰკარგა დიდი მასწავლებელი. ჩვენი მტრები ფიქრობდნენ, რომ ლენინის სიკვდილის შემდეგ კომუნიზმიც მოკვდებოდა. არ გამართლდა მტრების იმედები. არ გამართლდა იმიტომ, რომ ლენინმა თავის შემდეგ დასტოვა ახალი, სოციალისტური ცხოვრების მილიონი შეგნებული მშენებლები, რომლებშიც სცოცხლობს ლენინიზმი, შეურყეველი ბოლშევიკური ენერგია, ფოლადისებური სიმტკიცით. ეს მილიონები დღეს აშენებენ სოციალიზმს, სპობენ კაპიტალიზმის უკანასკნელ ნაშთებს, აგებენ ახალი წყობილების და ყოფა-ცხოვრების დიად შენობას.

ბევრი დაბრკოლებები გვეღობება წინ ამ ულამაზეს, დიად, გმირულ ბრძოლაში ახალი ქვეყნის მშენებლობისათვის. სოციალისტური მშენებლობის წინაღმდეგ გარედან იერიში მოაქვს მსოფლიო ბურჟუაზიას, შიგნიდან — დამსხვრეული კლასების ნაშთებს, სხვადასხვა ჯურის მავნებლებს. მემარჯვენე და „მემარცხენე" ოპორტუნისტებს, მაგრამ მუშათა კლასი რკინის ცოცხით ჰგვის თავის გზიდან ამ დაბრკოლებებს და ძლევამოსილად მიდის წინ ახალი გამარჯვებებისაკენ, ლენინის საქმის განსახორციელებლად მისი საუკეთესო მოწაფის ამხ. **სტალინის** ხელმძღვანელობით.

ე. ჭულაძე.

ასოთ-ამწყობი

I.

ელექტრონმა რომ გაანათა, მუქზე პატარა ოთახი გამოჩნდა. ინდუსტრიის ნაპერწკლებმა გაყარა ორი დროის მორიგეობა. დღე, თითქოს „დღით" გრძელდება და ისპობა ღამის საზღვარი.

ოთახის შუაზე ცისტის ღუმელია, შიგ წიფლის ნედლი შეშა შიშინებს. ჩუმს. სისინებს, ალმოდებულ ნაკვერჩხლებზე ატირებული კუნძის ნახეთქები. კედელზე რეპროდუქტორი ლაპარაკობს. რადიო-მწერი მიყვება კედელ-კედელს და ქუჩის ხაზგაბმულობას უერთდება. ტეხნიკის უკანასკნელი სიამაყე იმორჩილებს გარემოს. ის ქოხშიდაც შეიჭრა. გლეხის კერას ადგია თავზე მსოფლიო მოლაპარაკე. სოფლის დაუჯერებელი სიჯიუტე მოტეხა დიდი ხანია, ახლა გამარჯვებას დღესასწაულობს ყოველ საღამოთი. ოთახში შესავალი პირველი სართულიდან აქვს. კარები ერთიანია, ლურჯად შეღებილი. სადარბაზო სამკულიანი. ორი ფანჯარა დარაჯობს ქუჩის მოძრაობას. მოსიარულენი ხშირად იჰყრებიან გარედან, ჩერდებიან. ათვალიერებენ შინაგან მორთულობას. რა არის! რა ჩანს!.. უცხო თვალი მომეტებულად გვაინტერესებს. გაფაციცებით იხედება შიგ. რა მოჩანს!.. რა მორთულობაა ოთახის!.. პირდაპირ შუალის თავზე კიბებით შეკრული ბალალებია. იქნებ არქივისაა!.. მოამბე გუბერნატორის. მემამულისის ან კიდევ ეროვნის. შეიძლება შიგ ბევრი რამაა ჩაწერილი ხალხის წვალების, ღარიბი გლეხების ტანჯვის. ყმების გამოსყიდვის, გასაჩუქრების ან ძლევამოსილობით გაბრაზებული ბატონის განკარგულების.. უსამართლო ბრძანების მაგრამ ამის შორიდან დანახვით ხომ ვერ გაარჩევ! უშუალო შთაბეჭდილება არაა სრული და დასკვნას ნუ გამოიტანთ. მაგრამ ყველაფერი ეს ფიკანი რიგზე დგება. მთავარი აქ მაინც სხვაა. ძველს დედანდილი სიდენის. აქრობს სიბნელის და ახლისაკენ იწევს. კიბების გვერდით ხალხი სხვა რამის ხედავს. ახალს მათთვის უჩვეულოს, უნახავს. და ეს არის, რომ მათ იტაციებით. ინახავენ. თითქოს ჩვეულებად გადაქცეულა აქ დგომა და პატარა ბალღებითი ჰყრიტინი. ასე იხედება ყველა—დიდი და პატარა. მოხუცი. ახალგაზრდა. ქალი. კაცი. ეწაფებიან ისე, როგორც დასიცხული ყვავი ანკარა მდინარეს.

ფანჯრიდან ხედვა აღარ ასირვა მოხუცმა იამ. შემოუარა შესავალ ეზოდან. კარი შეაღო. მიდის უცხო ადგილზე. არ ენახა ასეთი მის თავის დღეში. დამჭკნარი სახე. ჩამომჭკნარი ყბები და გათხელებული ცხვირი დაგრძელებულად აჩენს მის. ოდესღაც ლაღლაყა სახის გამომეტყველებას. გათეთრებია წვერი. გრძელი, მოუვლელი თმა ბოლო შეკვეთილებულია. წელში გატეხილივით სდგას მოხუცი. ია გარინდულია ერთ ადგილზე. შემოსვლის შემდეგ თვალს ვეღარ იცვლის. მოხუცის გული თბილია და მოგონებით კმაყოფილი. ტკბილია მისთვის მხნეფარე სისხლის გახსენება. ყმაწვილკაცებში უყვარს დგომა, ლაპარაკი და წახალისება: „თქვენ ხელობაზე ბიძა ვარსკვლავებს ვეთამაშებოდი". ამბობს ყამთა მოშწრე. ამხანაგებს შეილისშვილებს. უთითებს საქმეზე. მიყვება შრომის და ადიდე მშრომელის მკლავი. ეს იყო სათქმელი იასგან ყოველ ჟამს. ია ისია შთამომავლობით. სოფლიდან სოფელს გადახვეწილი. ეს სადგომი მისთვის სულ სხვა რამის წარმომადგენს; ვინემ იმ პიონერისათვის, რომელმაც ის სკოლაში წასვლისას დაათვალიერა, აძგერებული გულით იდგა და თვალებგაფართოებული მისჩერებოდა მისთვის უცნობ მოძრაობას. ია მის შორეულ ზედს იცნობს. მას უნახავს ამ სახლში უკუნეთი ღამეები, ამოშენებული ფანჯრები; ახლა სინათლე. რომ ფენენ კუთხეებს. ბნელი სარდაფი იყო მაშინ ტუსაღის! ია ღარიბი გლეხი. გაჭირვებული ოჯახი. ვერ გადაიხადა ლალა: არ ეყო ფოსტის ფული. გამოელია დრომა. ზედაში ვერ გაუწოდა დროზე მღვდელს. სულის მოსახსენებლიც აღარ შეექნა ხატში წასასვლელად და მემამულისმა შეუკრა უკან ხელები. კონდახის კვრით შემოაგდეს ის ამ ოთახში და კარები გამოუკეტეს. აქ გაატარა დღეები. წელიწადს ერთი თვე უძლდა, როცა გაუშვეს: გაყვითლებული; არაქათ გამოლეული. წვერმოშვებული. შუა კაცი იყო იმ ხანად. ძარღვი გაუწყდა ბნელში, დაობებულ ავეჯზე წოლით. ეს კიდევ არ კმარა.. იმ შემდეგაც ნახა ბნელი კუნჭული. სირისტიანი კუთხე და იატაკზე დამდგარი ლაფი. ეს მოხდა ერობის ჭეშმ. გვარდიის შტაბი იყო ამ სახლში მაშინ. მაშინ ია სხვა მოსაზრებით შეაგდეს ძველ სამყოფოში. ნარევ ადგილზე. მიზეზი დაჯილდოების: დუშეთის მაზრის მუშათა და გლეხთა საბჭოების პირველი ყრილობის დეპუტატობა გახლდათ, სიღარიბეც ამოაღებია ხმა იას და ოქტომბრის რევოლიუციის შემდეგ. 1918 წელში აჯანყებულ დუშეთის გლეხობას ეხმარებოდა. ჰქონდა თოფი. ჩახმახმოშლილი გრძელი რევოლვერი და ქარქაშ გატყდული სატევარი: თავზე ნახევარი ცხვარი ეხურა, ტანზე სამი თუ ოთხი საკლავი ცხვრის ქურქი. დადიოდა ღამით. ყარაულობდა სამხედრო გზაზე და იცავდა ქალაქის კარი-ბჭეს. დუშეთის აჯანყებამ გაიმარჯვა. შეიდგა ალმასრულებელი კომიტეტი ბოლშევიკების მეთაურობით. მშრომელი გლეხობა დადგა ფეხზე. ანადგურებდენ: მებატონეებს, თავადებს, აზნაურებს, შეუწყვეტეს მღვდლებს შესაწირი.. მიწა მიწის მუშამ დაინაწილა: გაიკაფა ტყეები. ია დეპუტატობდა პირველ ყრილობაზე. მისი ქოხი იყო რევოლიუციონერთა თავშესაფარი. საკრებულო. თვითონაც არ იყო უკმაყოფილო გამარჯვების ზეიმით. ალფრთოვანებით ამაგრებდა ჰალარა, პროლეტარიატის დიქტატურის, მებრძოლი ორგანოების პირველ მერცხლებს, იცავდა მათ იარაღით ხელში მტრისაგან. ივერიებდა ჯაშუშებს: მოქამშეებს. მაგრამ იახეთ უკულმართობას!.. გამარჯვება დროებითი გამოდგა მაშინ. მენშევიკებმა სისხლში ჩაახშეს ამბოხებული გლეხები. დუშეთი ჯარებით გარშემორტყმულია. აივსო „ძმათა სასაფლაო". 18-ზე მეტი კომუნარი ჩაესვენა მიწაში ჯალათის ხელით. ეს მოხდა 1913 წელში.

აწიოკდა მთელი რაიონი. ტყვიამფრქვევები ალაპარაკდენ ქოჩებში. გაწშირდა ტერორი. ღამის სიბნელეს აქრობდა აჯანყებულთა სახლებიდან ავარდნილი ალი. იწვოდა ქოხები.

ია სიკვდილს გადაურჩა. ბევრი იმალა. იბრძოდა პარტიზანელებით მთიდან მთაზე გადარბოდენ ძმათ გაფიცულები, იარეს ფშავეთი. მთიულეთი რამდენჯერმე დათოვნეს. მაგრამ ბოლოს მაინც ვერ ასცდა ხელებშეკრულ ჯდომას ცივ კაბინაში. აი აქ, ახლა, ასე გამოცოცხლებით რომ შეყურებს ოთახს, სწორედ ამ შენობაში იცხოვრა გასაბჭოებამდე ორ მესამედ ხანში. აქ დაუძლურდა მისი მუხლები. სინესტემ ობი მოკიდა სახსრებს და რევმატიზმმა აღარ მისცა სიარულის საშუალება.

ანგვარად მოხუცმა კარგად იცოდა აქაური. წარსული. ახლა უკვირს. განცვიფრებულია. ნუ თუ ასე შეიცვალა ყოველივე!.. მართლაც არაფერი გავს ძველს. ყოველივე სიახლეს იჩენს. ეს გასაკვირიცაა.. უჩვეული და სასიქადულო: რამდენი შეძლება ჰქონია მუშათა კლასს!.. როგორ ძირფესვიანად შეატრიალა ყოველივე და სწორ გზაზე დააყენა. ალალგინა დანგრეული ქვეყანა. ძლიერი ნაბიჯებით გასწია წინ. აბა რას წარმოიდგენდა პარტიზანიო ია 16 წელში, 18 და 21 წლებში, როცა ეს ბინა მისთვის გალია იყო! საფრთხობელა ყველასათვის. სულის შემხუთავი მშრომელი გლეხების. როგორ შეეძლო ფიქრად მოსვლოდა იმის მეასედიც კი, რასაც დღეს თვალნათლივ ხედავს!.. თუ ოდესმე იმავე ადგილზე მოვიდოდენ ქალაქის მუშები და სტამბას გამართავდენ, თავისუფლად დაიბეჭდებოდა გაზეთი. იქცეოდა სიტყვის სრული თავისუფლება. რასაკვირველია, ასე მედგრად იბრძოდა პროლეტარიატი. გლეხი დასწევდა წერილს მოსკოვიდან. მუდამ ეარამად მყოფი, ლაპარაკი მშრომელის ბატონი სასიკვდილოთ მიუტევდა კულაკს, წელში გასწყვეტდა მის სისხლის მწოველს და მოსპობდა მას. სოფელი აჟრიდა საზღვრებს. ამოიღებდა მამაპაპის ნაკირწყლულ, დანაწევრებულ კორდებს და მთელი სოფელი შეეიდოდა კოლექტივში. შექმნიდა კოლექტიურ მეურნეობას. ძნელი იყო ყველა ამათი გათვალისწინება მაშინ, როცა შეიარაღებული გლეხები თავს ესხმოდენ მენშევიკურ გვარდიას, ანადგურებდენ სოციალ-გამყიდველებს. თავად-აზნაურების და ბურჟუაზიის დამქაშებს. თვით ია თავდავიწყებული გადაეშო ტალღათა კორევში. მედგრად ებრძოდა. მას არ შეეძლო სხვაზე ფიქრი, მაგრამ ახლა მისთვის ყოველივე ცხადია.. ჰალარა წევრები მოესწრენ გამარჯვებას: მის თვალწინ შენდება ზღაპრული. საოცნებო სოციალისტური სამყარო. უჩვეულო ტემპებით იზრდება მასა. შრომითი ალფრთოვანება სპობს ჩამორჩენილობას. კუდში მაჩანჩალობას. თვით ის ძველი სატუსაღოც გამოცვლილია დღეს. დღეს ის ოთახი სულ სხვაა და სხვა დანიშნულებას ემსახურება. ახალი მიზნებისათვის შეცვლილი. მან ამჟამად დამკვიდრობა იდო თავზე. სამ დღეში ერთხელ იბეჭდება შიგ გაზეთი. ის იტევს თავდადებულ მუშებს. ენტუზიასტებს. სოციალიზმის მშენებლობის აქტიურ წევრებს, მოწინავეებს. დღეს ოდესღაც იგზის საპყრობილე წითელი პრესი, სტამბის ბინაა. აქ მოდიან მშრომელი გლეხები. მოაქვთ ცნობები. ხდებიან კორესპოდენტები. ნახევრად მკოდნენი სწერენ კორესპოდენციებს. წერაკითხვის უცოდინარები პირდაპირ რედაქტორს ელაპარაკებიან. აწერინებენ კულაკური ბრძოლის მაჩნილებელ ფაქტებს. ამჟღავნებენ კლასიურ მტერს და სასიკვდილოთ უტევენ მას. ეს ხდება მოხუც პარტიზანელის თვალწინ. მის ირგვლივ და უხარია. გრძნობს უდიდეს სიმშვიდეს. თუმცა ამ ჟამად ის უძლურია. აღარ აქვს ჯანი. უღალატა მუხლმა და წელში მოიხარა, ჯოხი უჭირავს ხელში. მენშის ილებს ჯილდოთ პარტიზანელი. მოხუცის გული მაინც ძლიერ ძგერს. თითქოს ახალგაზრდაა. თამამი უყვარს სიტყვა. ტონს აძლევს მოწინავეებს. სწყენს, რომ ვერ მიდის. პირადი ოფლი ვერ ეწვეთება სოციალიზმის აგურებს. მაგრამ მაინც უყვარს ყოველი ახალი. აგიტატორიკით დგება სადაც შემთხვევა ეძლევა. თეთრ წვერა გაუმაძღარივით იყურება. სამოქალაქო ომის დაღი ასჯია. ძლიერი დამღა.

ია გაძლა ყურებით, სინახაობით, დაემშვიდობა დამკვრელ მუშებს. ასოთ-ამწყობებს, მემანქანეს, ჯოხის ბაკუნით მიდის ფიქალზე. შემოდგომის ცივი ქარი ეალერსება იას დალარულ შუბლს.

ოთახში ისევ შრომაა, დაზგას თავს დასტრიალებს ხალისიანი ოსტატი. მებრძოლი სულით. ხელები აქვს მელში მოსვრილი. შავი მენზინიანი.

(დასასრული შემდეგ ნომერში)

შემახა. — გლეხებისათვის აშენებული ახალი სანატორიუმი, სადაც თავსდება 150 ავადმყოფი.

მუშათა უბანი

უნდა მეც შრომის სიხარულს ვსვამდე,
როგორც მილები ნახშირის ნაბოლს—
ტყდება განცაში მზის ამოსვლამდე
და მდუმარებას ხმაური აპობს,
ვდგევარ დაზგებთან, სადაც შრიალებს
ღვედების შმაგი ქროლვა ქარულად,
სადაც ყოველი მუშა შეალევს
თვალებს მზერას ბორბლის მარულის..,
და არა ვფიქრობ მასზე, თუ ბულვარს
რა სიმღერების დარხევა ეტკბოს,
მე ქარხნის გულში დავბადებულვარ
და ვუმღერ მაზუთს და ვუმღერ დეპოს..
დღეს ზამთარია,—მიდამოს ათოვს,
მიდამოს ათოვს და კიდეც ყინავს—
ხშირად ჩვენები ქუსლებს ვერ ათბობს,
ნაკლს არა ვმალავთ, არ ვგევართ მყვი-
რალს..,

უნდა მკლავები შევწიროთ შრომას,—
ხედავ, ახალი ბრძოლები ჰქუხან,..
აი,—დავიწყეთ ჩვენ ეს შენობა
და ზამთრის სუსხმა მტრულად მოგვისწრო,
მაგრამ მკერდების შეუმლელობა
ახალ შეტევის იერიშს იწყობს..,
ტემპები ტემპებს მისდევენ წინსვლით,..
მეხლებს არ ხრიან ბრიგადები—და
გაიწოვეს გუნდები ნისლის
გულანთებულნი გრიგალდებიან..,
ჩაქუჩის დარტყმას ულის კვერი—და
ულვარე რკინა ნაპერწკლებს ისვრის,—
შრომის უბანი დღეს დამკვრელია
და გიტარების კვნესა არ ისმის..

შალვა შაველაშვილი.

ბათუმი. — ნავების შეკეთება მეთევზეობის დამდეგ სეზონისათვის.

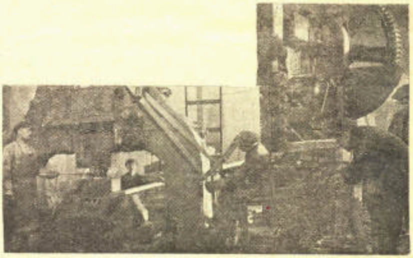

თბილისი. — მექანიკურ ქარხანაში სამჭედლო ცეხის დამკვრელი მუშები სამუშაოზე.

ბათუმი. — აჭარის სამეურნეო კავშირმა მიიღო თამბაქოს თესლი, რომელსაც სპეცი აგრონომი ახარისხებს.

წითელი წყარო (კახეთი).—ხე-ტყის მასალის მიწოდება შირაქის ნავთის სამრეწველო მშენებლობისათვის.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

არსენა მარაბდელი

(ნაწყვეტი)

არსენამ ქვეშის გზიდან რაზმელები ტყის ბანაკში გამოისტუმრა, თვითონ კი მარა გზას გადაუხვია, რომელიც ოშის გამო სალდათებით იყო სავსე, და ხრამის წყალს გაჰყვა, ბოლნისი გადასჭრა და თეთრი ხიდისა და ოფრეთის გზით სოფელ წერაქვისაკენ გამოსწია. ამას წინად აქედან მოყვარე ანდრია ბერძენისაგან საჩივარი მოუვიდა, ბატონმა მეტისმეტად შეგვაწუხა და გვიშველეო. ნასოფლარ გორაკს რომ მიუახლოვდა, ტაფობზე მაღალი თეთრი კოშკი და ძველი ეკლესია აღმოჩნდა. წვიმა მოდიოდა და არსენამ გაიფიქრა, თავს ამ კოშკს ან ძველ ეკლესიას შევაფარებო. კოშკიდან ბოლის წვრილი ხვეული ამოდიოდა, ხოლო მის კარებში ვიღაც გამოჩნდა და ისევ სწრაფად მიიმალა. ალბათ მწყემსები იქნებიან,— გაიფიქრა მარაბდელმა, და ლურჯა ჯაგზე მიაბა, თვითონ კი დაბალ კარებში შეალაჯა.

შეალაჯა და უმალვე იხილა: მკერდზე ლორწით ვეება ძაღლი აებოტლა და გოჯის სიგრძე კბილები ყელთან მიუტანა. იმავე წამს საფეთქლებთან ვაზნიანი დამბაჩა და ზინდიდან მრისხანე ბრძანება მოესმა:— ზმობილო, ჩქარა დაზექი, თორე გათავდი!

არსენა მიხვდა, რომ მაგრად გაება. თითიც რომ გაენძრია, თათარი მაშინვე გაათავებდა. ტყვიაც რომ აეცილებინა, ეს საზარელი ძაღლი მაინც გაჰგლეჯდა. გარდა ამისა, კუთხეში ცეცხლთან ორი კაცი კიდევ მოჩანდა. სოფლურია, რომ არცა დგანან და არცა სხედან, ისრამდე ისე წვებან პირქვე, თითქო დახოცილები ჰყრიანო.

— დაზექი მეთქი!— წვრილი ხმით შესძახა თათარმა.

არსენა ჩაჯდა და ძაღლის კბილები აიცილა, რადგან იცოდა, რომ იქაური ძაღლები ისე იყვნენ დაგეშილები: გაქცეულს გაჰგლეჯდნენ, მდგომარეს კბილებს ჩასჭიდებდნენ. მჯდომარეს ზედ დაადგებოდნენ და მწოლიარეს კი იქვე მიუწვებოდნენ და ხელის განძრევის ნებასაც კი აღარ მისცემდნენ.

თათარმა არსენას ისე მარდად აართვა ორივე დამბაჩა, თოფი, ხანჯალი და ხმალიც, რომ ოძელაშვილი გაოცდა, ზედ ქარქაშები ლა შერჩა. შემდეგ ქარქაშებიც ისეთივე სისწრაფით ჩამოხსნა, ჯიბეები დაუცალიერა, ხელები თოკით შეუკრა, ცეცხლთან მიიყვანა, პირქვე დააწვინა და ორ უცნობ მწოლიარეს გადააბა, თვითონ კი დოინჯი შემოიყარა, ბინდში დიდრონი კბილები გააელვა, ჩაიცინა და თქვა:

— ყოჩაღ, დალი ჰასან! ერთმა პატარა კაცმა სამი ვაჟკაცი იშოვა.

არსენამ ცალი თვალით აზხედა და წვრილხმიანზე მეტად გაოცდა. გაოცდა და იცნო, რადგან ათი წლის წინად ამ ჭინკას სახელი ესმოდა. დალი ჰასანი ძალიან დაბალი იყო, თითქმის ჯუჯა. კეტივით გამხმარი, ცოცხალივით შავი და შუბლიდან ყურამდე ღრმა ჭრილობით დასერილი.

ზარმაც ალგეთელი ბიჭები ბოლნისის დღეობაში იყვნენ. დალი ყაჩაღიც დალიხანში*) მისულიყო თავის რაზმით. მის ერთ რაზმელს როსტომ ჯორჯიაშვილთან ანგარიში ჰქონდა გასასწორებელი. თათარმა დრო იხელთა და როსტომს ღამის-თევის დროს შეუტია. რაზმელს ბელადი ჰასანი გამოესარჩლა და როსტომის ხანჯალს წააწყდა. არსენა რომ არ მიეშველებოდა, მის ცოლის ძმას ერთ წუთში აჰკუწავდნენ. ყველაფერი ისე სწრაფად მოხდა და გათავდა, რომ არსენამ თავგაჩეჩხილი დალი ჰასანის თვალის მოყვრისაც ძლივს მოასწრო. თათრებმა ალგეთელებს თავი მიანებეს, უგონო ბელადი ცხენზე აიტაცეს და გაჰქრნენ. მაშინალა დაიდევნენ ბოქაულები, ჩაფრები და ყაზახები, მაგრამ გვიანღა იყო: თათრები ან მიწამ ჩაჰყლაპა, ან უშმაკმა აიტაცა ცაში, მას აქეთ ამ ბრბოს მეჭარა როსტომს და არსენასაც მუდამ თან დასდევდა. ზოგი მათი მხვერავი რამდენჯერმე მარაბდისა და ცხავეთის მიდამოებშიც ენახათ, მაგრამ მაინც ვერაფერი ვერ შემოუბედავთ. ეხლა კი არსენა ამ ყაჩაღს ასე უბრალოდ ჩაუვარდა ხელში. ალბათ ოძელაშვილს არ იცნობს, თორემ აქამდე გაამჟღავნებდა.

დალი ჰასანი ჩაცუნცდა და არსენას თავ შეეხრდა. მერე ჰკითხა:

— სადაური ხარ, ზმაო?

— მარაბდელი.

თათარი წამოხტა, კბილები და თვალები გაიელვა, მერე ისევ ჩაცუნცდა ხელმეორედ, თითქო დაეცაო, და—

— იავაშ ყარდაშ!— მოისა ძმობილო!— რა გორისა ხარ?

— ქავთარ სულხანიშვილი,— მიუგო და წამოჯდა.

— არსენა ოძელაშვილს იცნობ?

— ძალიან კარგად.

— მაშ ისი რას გეტყვი? ქისა წვერი მოიწრიწენა და დაუმატა:— ის არსენა დამიჭერი და გაგიშვებ.

— არსენა დავიჭირო?— და გულიანად ჩაიცინა.

— რად იცინი, ბიჭო?

— იმიტომ ვიცინი, რომ არსენა მე თვითონაც დამიჭერს და შენც შეგბოჭავს. გარდა ამისა, ის კაცი უკვე დაჭერილია და შეკრული ზის,— და ჰქონი მოიგონა: გეშინოდეს ბოლნისში მიიხედეო. მაგრამ თათარს მართალიც უთხრა, რადგან ეხლა მართლა დაჭერილი იყო და შეკრული იჯდა. თათარი თავს აქნევდა და რაღაცას ნანობდა.

— რა გენანება, ჰასან?— ჰკითხა ოძელაშვილმა.

— თურმე ზალიან ვაჟკაცი იყო. მთელი დუნია აქებს. მახლას! მაშ არსენას დაშჩერი ათ თუმანს მიიღებდა.

— ათი კი არა, ოცდაათი მიეცა,— წყენით მიუგო არსენამ, რადგან ათ თუმნად შეფასებულს კაცს ვაჟკაცობაც არა სდევნიდა. მართალია, თვითონაც ათად იყო შეფასებული, მაგრამ შემდეგ თანდათან იწევს და რამდენიმე თვეში ოცდაათად დაფასდა და თუ ეხლა მარაბდელი ამ თათარს თავს დაანებებს, თავის ფასს მალე ათას მანეთამდისაც აიწევენ.

— დალი ჰასან, მითხარი,— ჰკითხა ოძელაშვილმა,— არსენა შენ რომ დაგეჭირა, შეგეგებოდა, სახელს მოგიმატებდა? ყაჩაღმა ცოტა მოიფიქრა და მიუგო:

— ვალლაჰ არ შემეგებოდა. არსენას პირისპირ ვერავინ ვერ დაიჭერს.

— ეშმაკობით?

— დალი ეშმაკობით რომ დაიჭიროს, მაგ ზალიან სახელი აქვთ, ჩემ სახელს— მიუგო და გარეთ გავიდა, თანაც იფურთხებოდა და თათრულად აგინებდა იმას, ვინც მას არსენას დაჭერაში დაასწრო.

ძალიან დახურდავებული სარჩელიანი თათარი. ან ათი თუმანი ეზღვევა, ან არსენა ეცოტავება. ალექსანდრე ბატონიშვილის კაცად მოაქვს თავი და არსენას კი დასდევს, ხალხს აწყევინებს და ახალციხეში ჰყიდის.

არსენამ წამოიწია. ძაღლიც ღრენით წამოვარდა. და კბილები ყელთან გაუელვა.

— დაჯექი, თორემ შეგჭამს. სულ ერთია, არა გამივა რა,— უთხრა ერთმა ტყვემ.

არსენამ ორივენი შეათვალიერა და სწრაფად გამოჰკითხა ვინაობა. ერთი მათგანი უცნაური აღმოჩნდა, სახელად ოსტატა, ისიც კარპიჩასავით ნასალდათარი გამოდგა. სასოწარკვეთილი იჯდა და დაღლილ ირმის თვალები ცეცხლზე ჰქონდა მიბჯენილი. იმდენად გაჩიტული კაცი იყო, რომ მის ნაჯდომზე ორიც ადვილად დაეტეოდა. მეჯის სიგრძე შავი ულვაშები დალალებივით ჩამოჰყარა მკერდზე და მკლავის სისქე მაჯები მორგვის ოდენა მუხლებზე შემოეტია.

მეორემ ეხლაღა გაახილა მიბნედილი თვალები და ჯერ გაოცდა, მერე კი უხმოდ გაუხარდა, მტკივნეულ ღიმილით წამოიწია და ამოიკვნესა:

— არსენ, შენა ხარ?— სუ, გაჩუმდი, არ გამცე!— და პირზე ხელი მიაფარა.— სადაური ხარ, ვინა ხარ?

— სუმბათაანთ ყმა ვარ, ქვიშხელი, სიმონა ცხოვრებაძე მქვიან. ამას წინათ მარაბდაში ვიყავი და იქა გნახე.

— მეც გამახსენდა,— ჩურჩულითვე მიუგო ოძელაშვილმა,— სუმბათოვს ახლდი, არა? მერე რა დაგემართა?

— სუმბათოვს ვახლდი და იმ ულმერთომ ჩემი თავი იქვე მიჰყიდა ელიზბარ მაღალაშვილს.

არსენას ელიზბარზე უწინაც ჰქონდა გაგონილი, ჩუმ-ჩუმად გლეხებს იჭერს და ჰყიდისო. ისიც იცოდა, რომ საქართველოს ეწინდელმა ხელისუფლებამ და ეხლანდელმაც აქრძალეს ამგვარი სამარცხვინო საქმე. მაგრამ ზოგი თავადი და აზნაური მაინც არ იშლიდა და კულავინდებურად წუნკალობდა. ლეკებმა, ოსმალებმა და ქართველებმაც ალმოსავლეთის ბაზრები აქალებით გაავსეს, ზოგი უშნო ჯაშუშიც და მეკრი ყმებიც გაიჩინეს. ვათუნა ბარათელი ეუბნებოდა არსენას, სულ უწინდელი გაყიდულ-მოტაცებულიც რომ ვიანგარიშოთ, იმდენი ათასი გამოვა, რომ მაგოდენა თმაც არ გექნებაო. რაღა შორს წავიდეთ, თვითონ არსენასაც მოსტაცეს ღვიძლი ძმა. მაშინ ხუთი წლისაც ძლივს იქნებოდა, მაგრამ ყველაფერი გულმოდგინებით ახსოვს. ლეკებმა თრიალეთს და ბორჩალოს შემოუტიეს. ალგეთელებმა ბირთვისის, კოჯრის, ფარცხისისა და სამშვილდეს ციხეებს შეაფარეს თავი. მარაბდელებიც მრავალ ბირთვისში შეიხიზნენ. ლეკებმა იჭოურობა იავარ-ჰყვეს, მოითარეშეს და წავიდნენ. ხალხი ციხე-კოშკებიდან გამოიფინა. ოძელაშვილებიც გამოვიდნენ, მაგრამ ლეკებს ჩამორჩენილ ასეულს წააწყდნენ. ღამე იყო და საზარელი ფორიაქი ატყდა. მდევარი მოეშველათ, მაგრამ დაგვიანდა. ორიცები გაიქცნენ და რამდენიმე გაიტაცეს. მათ შორის არსენას ძმა იდიშერიც მოხვდა, რომელიც მასზე სამი წლით იყო უფროსი. ლვთისავარი შვილის ძებნით დაიღალა და გალარიბდა, მაგრამ ვერარ იპოვა და სამუდამოდ დაივიწყა.

მაშ არსენასაც ედიშერის და იმ უთვალავ უბედურის ბედი ეწვია? მაშ ასე წუწკად დასრულდა და ასეთი მოკლე გამოდგა მისი შარა გზა, რომელიც დღითი დღე ფართოვდებოდა და მალე მთელ ქვეყანას უნდა მოსდებოდა? მაშ ამ წუნკალმა ყაჩაღმა უნდა ჩაუშალოს ის დიდი საქვეყნო საქმე, რომელიც რუსის ულელივით დაიკისრა? მაშ ეს იყო,და მეტი არაფერი,ვიღაც იდუმალის ხარურიულეები, მისი შემაძრწუნებელი შთაგონება და მწველებელი ალტაცება? მაშ ამისთვის გავარდა ოძელაშვილი და სხვებიც ამიტომ გაიტაცა? იმისთვის დაეთრევა ნადირივით ტყე-ღრეში და იმისთვის ცხოვრობს ძაღლურად, რომ ამოდენა ვაჟკაცი ასე უმწეოდ გაიტაცონ და სადმე სტამბოლში ქათამივით გაჰყიდონ? არა, რა დასაჯერებელია! ეს ხომ უბედურია, რაღაც ავი სიზმარია და ეხლავე გაიფანტება, ხა-ხა, რა ტუტუცი ყოფილა ბედი, თუ არსენაც ტუტუცი ჰგონებია. ასეთი ბედი მას ფეხებზე ჰკიდია. არც აქამდის ემორჩილებოდა და ეხლა ხომ ჭინჭმშიაც აღარ ჩააგდებს, ბედი ბედოვლათს მიათრევს, ვაჟკაცი კი ბედს ლაგამსავით მოაქანებს. რის მაქნისია ადამიანი, ვინც მას დედაკაცივით დაუწვება და წუწუნებს, ბედმა დამჩაგრაო. ფუჰ, ასეთ ცოცხალს!

---

*) დალი ხანი—გიჟი ხატი. ასე უწოდებენ თათრები ბოლნისის მონასტერს.

ამ მოულოდნელობამ და შეძლებლობამ არსენას ერთ წუთში გაუელვა. მოულოდნელს აღარ გაჰყვა, ფიქრებსაც თვით მიანება და ორივე დაჭერილს მიმართა:

— ამ უბედურობას როგორღა ჩაუვარდით, ძმობილებო?

სულ უბრალოდ. ელიზბარს ეს ვიღაც ოსტატი მეჯინიბედ ყარიყებინა და წერაქვში ამოიყვანა. სიმონაც იქ მოიყვანა და წებელის ორივენი ამ თათარს მისცა.

— ეხლა რაღას აპირებთ?

— ხაი პოშე ჩოოტ!—მიუგო უკრაინელმა და პასანის ქუდს მიაფურთხა.

— ხელის განძრევას არა ჰფიქრობთ?

— ვცდილობთ, მაგრამ აბა, შეხედე,—და სიმონამ თავის ხელები და ფეხები აჩვენა.

არსენამ ეხლაღა დაინახა, რომ ორივე ტყვე ცხვარივით იყო დაკოჭილი და ნაცემი. დილამდის აღარ უფიქრია და უკრაინელს მიმართა:

— ამ ძაღლს ვერ მოერევი, ძმობილო?

— შენ ოღონდაც,—მიუგო უკრაინელმა,—ხელები გამიხსენი და ამ ძაღლს კი არა, ლომსაც მოვერევი,—და მართლაც მოერეოდა.

სამივეს ხელები ზურგზე ჰქონდა შეკრული. არსენა ზურგით მიუჯდა უკრაინელს და უბრძანა:

— აბა, ეგ საშველი კბილები გაანძრიე. სიმონავ, შენც მიეშველე!

ოსტატმაც ისე გაანძრია კბილები, რომ თითის სისქე მავთულსაც გადაღრღნიდა. ძაღლი ღრენდა, რადგან რაღაცას ჰგრძნობდა, მაგრამ არ ერჩოდა, რადგან მიწაზე ეყარნენ და ადგომას არ აპირებდნენ. ორიოდე წუთის შემდეგ სამივენი მორჩილად ისხდნენ, ხელები ისევ ზურგზე ჰქონდათ დაწყობილი და დალი პასანის დაბრუნებას ელოდებოდნენ, რომელიც თავის მხრით ეგრეთვე თათარ მეუფლის მოსვლას ელოდებოდა. ის თათარი უკვე შეპირებული ჰყავდა და ტყვეები ამ ღამეში უნდა ჩაებარებინა. არსენამ ძლივს გაათავა ოსტატის ღვედები, რომ პასანიც შემოვიდა, თან თათრულად ილანძღებოდა იმის გამო, რომ მუშტარმა დაიგვიანა. კარგა ხანს ტრიალებდა მოუთმენლობით, ხშირად იხედებოდა გარეთ, მაგრამ ტყვეებს ახლოს არ ეკარებოდა და შემართულ დამბაჩას ხელიდან არ უშვებდა.

მერე არსენას მიუტრიალდა და უთხრა:

— ძმობილო, შენ უბრალო კაცი არა ხარ, შენისთანა სხვა გურჯისტანში არავის არ ეყოლება. რამდენს მომცემ, რომ გაგიშვა?

— ერთ აბაზსაც არ მოგცემ.

— ძმობილო, შენ უბრალო კაცი არა ხარ, ვიცი, ვიფიქროთ.

— არც მე გეხუმრები. ჯერ ხელები გამიხსენი და მერე ვიფიქროთ.

— მე გიჟს მეძახი, მაგრამ მართლა გიჟი ნუ გგონივარ, მართალი თქვი, ვინა ხარ, საიდაური ხარ? დანარჩენი მე ვიცი.

— მეც ვიცი, ჩემ ნათესავებთან წაიყვანე და თითისტარსაც აღარ შეარჩენ, განა!

— მაშ ზუსტად გათქმევინებ!—და მუხლის ძალებად დაიკუზა.

არსენამ ისე ისკუპა, თითქო ზამბარებზე იჯდაო. ჯუჯა თათარი უმალვე შემობრუნდა, მაგრამ იმავე წამს ზურგზე ძაღლის მძიმე ტორები და მწვავე კბილები იგრძნო, დანარჩენიც ერთ წუთში გათავდა. ოსტატმა ძაღლი კატასავით აიტაცა, უსახო სიმონიც ფეხებში მისწვდა და უმალვე გაჰგუდეს. არსენამ კი დალი ყაჩაღი მისივე თოკით შეჰკრა, კუთხეში მიაგდო, ზედ დამხრჩვალი ნაძაძი დააგდო და უთხრა:

— დალი პასან, მე თვითონ გახლავარ არსენა.

— ვალლაჰ, მართალს უნდა ამბობდე,—ჩაიკუნესა თათარმა.

— წეღან გითხარი, არსენას ნუ დასდევ, თორემ თვითონვე დაგიჭერს მეთქი.

— ვალლაჰ, ეგეს მართალი გითქვამს.

— ისიც გითხარი, არსენა უკვე დაჭერილია და შეკრული ზის მეთქი.

— ვალლაჰ! ეგეს მართალია. დაჭერილი მყავდი და აქვე იჯექი.

— ჰარამზადავ, ეხლა ყური მიგდე. ათი წლობით წინანდელ საქმეს სჩადიხარ.

— ვალლაჰ, ეგეს მართალია. მე თვითონაც მომბეზრდა.

— მაშ ხელი აიღე.

— ალლაჰს ვფიცავ: ავიღებ. მაგრამ სად წავიდე? ოსმალეთში? სპარსეთში? ვიყავი და უკანვე გამოვიქეცი, უცხო ხალხია, არ მომწონს, არ შემიწყნარებენ. გურჯისტანი ჩემი ქვეყანაა და აქედან არსადაც არ წავალ. შინ ვერ დავბრუნდები, დამიჭერენ და სამ დღეში ჩამომახრჩობენ. შენი ვაჟკაცობა რომ გავიგე, ვთქვი: დალი პასან, არსენასთან წადი მეთქი, მაგრამ ვიფიქრე, არსენა შენისთანა ყაჩაღს არ ენდობა მეთქი.

— ღმერთმანი, სწორედ გიფიქრია.

— აგრეა,—განაგრძო ყაჩაღმა,—აბა ეხლა რაღა გითხრა, რა ფასი მომეცი? ან რა დაუჯერება თოკით შეკრულ კაცს? ხალხს ძარცვავ და ჰკლავ, ეხლა კი თავზე მკვდარი ძაღლიც დააჯდეს, ვაი სირცხვილო!

არსენამ ოსტატს თვალი უყო. მან ძაღლი გაიყვანა, სიმონამ კი სთქვა:

— ძმაო არსენ, აჩქარდით, თორემ სადაცაა ამხანაგები მოვლენ და ისევ გაგვკოჭავენ.

— მოვიდნენ,—უპასუხა ოძელაშვილმა,—ისინიც იმას წაიღებენ, რაც იმან წაიღო.

— მოვიდნენ!—დინჯად უპასუხა გამოცდილი მოსაუბრეობით უკრაინელმაც, რომელსაც თათრის მოკლე დამბაჩები, თოფი და ხანჯალი აეღო სათითაოდ და ლამობდა ერთი მტკაველი დაგრეხილი ულვაშები როგორმე აეგრიხა.

არსენამ ოსტატი ღიმილით წააქეზა. წამოჯდომილმა თათარმა გულწრფელად წამოიძახა:—ვალლაჰ, თუ მოვიდნენ, მეც ვესვრი თოფს. ძმაო არსენ, შენი ვარ და სამიყვანე.

—ყური მიგდე, პასან,—უთხრა არსენამ და მის წინ ჩაცუცქდა, თანაც სიტყვა „დალი" აღარ დააყოლა.—ყური მიგდე და დაიხსომე. მე ადვილად შემიძლიან შენი ამხანაგებიც ცაპაზ მახეში, როგორც შენ გაგაბი, და ყველას როგორც ყელი გამოვჭრა, ღმერთიც შემიწყალებდა და კაციც მაპატიებდა.

— ვალლაჰ მართალია.

— ან შემიძლიან ისინიც და შენც შულავერში მდივანბეგს მივგვარო.

— ვალლაჰ სულ ადვილია.

— მაგრამ მე არც თქვენი დახოცვა მინდა და არც მდივანბეგის ნახვა, კისერიმც მოუტეხია! არსენას თავის სამართალი აქვს და მე ასე გადავწყვიტე: შენ აქ დარჩები და შენს ამხანაგებს ტყვეების ჭერაზე და გაყიდვაზე ხელს აალებინებ.

— ყურან აჰა, შევასრულებ!

— მერე აქაურ ყაჩაღებს დაუვლი და ღარიბების ჩაგვრაზე იმათაც ხელს აალებინებ.

— აგრე იყოს.

— ჩემი სახელიც გამოიყენე და გადაეცი, თუ კიდევ გავიგე საწყალი ხალხის ჩაგვრა, თორიალეთიდან ჩემს ქორ-ბიჭებს გამოვგზავნი და იმ წუწკლებს თავიანთ ჯიშს ერთ დღეს გავაწყვეტინებ.

— ივაშ ყოჩაღ! რა საჩოთირო ბიჭები!—და შებოჭილი თათარი ზეზე წამოიჭრა,—დალი პასანი აქ არ არის? შენი სიტყვა და ჩემი ხანჯალი!

არსენამ გაიცინა, რადგან იცოდა, რომ ამ ყაჩაღის ბრძანებას უმალვე ხანჯალი მისდევდა, გაიცინა და უთხრა:

— ეგ მერე იყოს. ეხლა კი მითხარი, ვინ მოგყიდა ეს ხალხი?—და ნატყვევარებზე მიუთითა.

— ელიზბარ მაღალაშვილმა.

— სხვა ვინმესაც გაუყიდია?

— ზალიან სოტი. სულ ოცდაათამდე კაცი მომყიდა.

— ოცდაათამდე კაცი? ეხლა სად არის ის უჯიშო, წერაქვში თუ სადახლოში?

— დღეს დილით სერაქველები აიყოლა და ისევ ოშმი წავიდა. ზოგი ჯოხით აცემინა, ზოგი დაიჭირა და მეილაურის სახლში გაუგზავნა და ზოგსაც საქონელი საარობე და გაუყიდა, რადგან ულელს არ მიხდიდნენ.

— მაშ კარგი. მე ბორჩალოში აღარ მოვიცდი და ჩემ გზას დავადგები. სიმონ, პასანას ხელ-ფეხი გაუხსენი, შენ კი, ჩემო პასან წერაქველის გორდა ამ რას გავალებ: ყველა აქაური გლეხები ჩემ მაგიერ მოიკითხე და უთხარი, მხნედ იყავით, თქვენი მოსარჩლე მე და არსენა ვართ-თქო და თავი არავის არ დაამონებინოთ-თქო. მერე ამ ელიზბარის დედას და შინაურებს ჩემი სახელით გადაეცი, რომ ის გლეხები სამ დღეში გამოასყიდონ და წერაქველიც დააბრუნონ-თქო, თორემ...

— თორემ ვისა, დანარჩენი მეც ვიცი.

— ჯერ არ გამითავებია: ელიზბარს ტყვეების გაყიდვაზე ჩემი სახელით შენ უნდა აალებინო ხელი, თორემ...

— თორემ ქიშმიში!—ყელს გამოვჭრი!—შესძახა თათარმა და ისე გაიელვა მამინასაკეთი თვალები, თითქოს ელიზბარი აქ წინ ჰყავს და მართლა მოსაკლავად მიიწევსო.

— დიახ, პასან, რამდენჯერმე გითხარი, ჩემი სახელით გადაეცი და გააცანი მეთქი. შენ ყველას ყელს გამოსჭრი ებრძოლ, მე კი ჯერ არავის არ მოვკლავ და არც ვაპირებ მოვკლა.

— არ მოგიკლავს? გაიცინა გაოცებით დალი პასანა,—ჯერ არ მოგიკლავს? მაშ, მაშ როგორ გაითქვი ეგ სახელი?

ცნობილი სახელი ბორჩალოელ ყაჩაღისთვის მართლა გაუგებარი რამ იყო. მხოლოდ ძალას იტანდა და ლამობდა შურიანი წყალი ან ცივი ცეცხლი წარმოედგინა, მაგრამ ვერ დაიჯერა. არსენამ რომ პასანი არ მოკლა და არც კი დასაჯა, ეს გასაგებიც იყო და სამართლიანიც, ხოლო ყოვლად შეუძლებელიც იყო და უსამართლოც, რომ გაუთვლდილმა არ ამოჭრა ყველა მტრები, არ გააცამტვერა მათი სახლ-კარი და არ გაატიტვლა ყველა მეზობელიც და არა მეზობელიც, ვისაც კი შალვარი ან კაბა აცვია.

— გაიგე რა გითხარი?—ჰკითხა მარაბდელმა.

— გავიგე,—იმ კატასავით ჩაიცინა პასანმა, რომელსაც ხორცის ჭამა აუკრძალეს.

— წეღან მიხვდები, წამიყვანე. საქმე მარტვენი, ღორი გახდი და წამოდი. აბა, ეხლა კი მშვიდობით იყავი.

— დახსა! ივაშ ყოჩაღო!—და თათარი ოსტატს ეცა,—ეს იარაღი მე დამიტოვეთ, თორემ ჩემ შესაფერს აქ ველარ ვიშოვი.

არსენამ უკრაინელს გადახედა, და კამეჩი გაახსენდა, რომელსაც ჯიბის დანა დაჰკარგოდა, გაიცინა და უთხრა:

— ასტაპ, მიეცი. შენს შესაფერს ხვალვე იშოვი.

უკრაინელი აიმრიზა, მაგრამ ჯუჯა იარაღი ისევ ჯუჯა თათარს დაუბრუნა.

არსენამ ლურჯა სადავით წამოიყვანა და დალმა დაუმშვა. ვეკრდით ორი ახალი ცხენბარი მოსდევდა, მესამე კი მეტად დაოსებული ქცი შეული სიმონა, ლურჯაზე იჯდა. დალი პასანმა არსენა შეულაქვის წყალამდე ჩააცილა, კინაღამ ატირდა და გაბრუნდა.

მიხ. ჯავახიშვილი.

„9 იანვრის" სისხლის კვირა. დემონსტრანტების დახვრეტა პეტერბურგში.

38.408—ვუძღვნი ჩემს მანდატს

მაშინ მთაგორად ზამთარი იდვა —
ნიადაგ თოვდა...
და ძირს ეწყო თოვლის ფანტელი,
სოფლად ამბობდენ:
ზვავთა რგოლი გოლიათს მიგავს,—
ზვავებმა მთაზე დააყენა
კორიანტელი!..

— გზა შეკრულია!
გუდაურზე ზვავი ალბად სცემს...
— გზა შეკრულია! —
ვერ დავრჩებით ჩვენ ხომ კარ-შიგნით!—
— ამხანაგებო! დაჭრილივით
მთა, თუ ბარბაცებს —

გზას მიიკვლევსო მომავლისკენ
ახ.-კომკავშირი!..
— ამხანაგებო, მაშინ მართლაც
დადგა ზამთარი,
ჩვენ-კი გულდაგულ შევუდექით
საქმეს ბურჯებად; —
კომუნიზმისთვის იბრძვის სოფლად —
ახდენს ცვლილებებს,—
ერთხანს უცხოობით უმანდატო
ხევის უჯრედი!..
...და როცა ჩადგა
გაზაფხული რიგში,
მოკლე თვე:
როცა გადიმტვრა —
ვერ დავრჩებით ჩვენ ხომ კარ-შიგნით —
ენტუზიაზმით გუდაურზე
ზვავი მოვკვეთეთ
და გზას მიიკვლევს მომავლისკენ
ახ.-კომკავშირი!..
უჯრედში მოდის საჩუქარი —
მანდატის გროვა.
გულიც მანდატად დაწერილა
ახალ ბურჯების —
— მე ჩამაყენა საქმემ რიგში:
38.408...
ახალ შეტევებს სოფლად ახდენს
ჩვენი უჯრედი!..
— გზა გაჭრილია!
გუდაურზე ზვავი აღარ სცემს...
გზა გაჭრილია!
ვერ დაგვრჩებით ჩვენ ხომ კარ-შიგნით,—
— ამხანაგებო!
დახავსებული მთები ბარბაცებს —
და გზას მიიკვლევს მომავლისკენ
ახ.-კომკავშირი!..

ალექსანდრე გომიაშვილი.

„მშვიდობა" კაპიტალისტურ ქვეყნებში დღეს

რამოდენიმე ხნის წინად ნიუიორკში მოხდა მრავალ-ათასიანი ხალხის დემონსტრაცია, რომელიც გამართულ იქნა სასამართლოს დადგენილების საპროტესტოდ. ეს დადგენილება მუშებს უკრძალავს გაფიცვებს და დემონსტრაციებს. დემონსტრაციას თავს დაესხა პოლიცია, მრავალი გალახა და მრავალი დააპატიმრა. სურათზე — პოლიცია ჰფანტავს დემონსტრანტებს.

„ამერიკანკა"

ეროვნული ბიბლიოთეკა

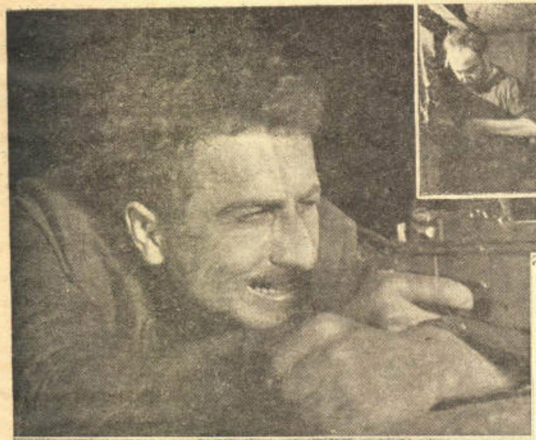

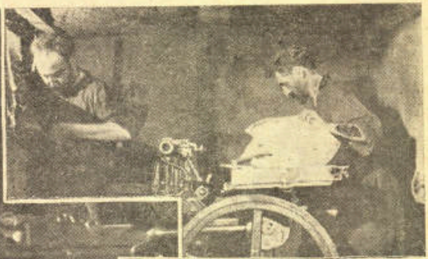

დეკემბრის თვეში საქ. სახკინმრეწვმა გამოუშვა ტფილისის კინო-ეკრანებზე დიდი მხატვრული სურათი „ამერიკანკა".

სურათის თემას შეადგენს ბოლშევიკური ცენტრალური, არალეგალური სტამბის მუშაობა ცარიზმის დროს 1905 წელში. „ამერიკანკა"-ს სცენარი დაწერილია ძველი ბოლშევიკის გიორგი სტურუას მიერ, რომელიც თვითონ მონაწილეობდა იმ დროინდელ ამბებში, დადგმა ეკუთვნის ახალგაზრდა კინო-რეჟისორს ლეო ესაკიას.

სურათი აგებულია დოკუმენტალურ ფაქტებზე და მემუარებზე და გაკეთებულია 1905 წ. 25 წლის იუბილეისათვის. მოსკოვში მთავარ სარეპერტუარო კომისიაში სურათმა მიიღო 2-რე კატეგორია, რაც უნდა ჩაითვალოს ახალგაზრდა რეჟისორის და სახკინმრეწვის მიღწევად. ოპერატორია ს. ზაბოზლაევი. მთავარ როლებში არკადი ხინთიბიძე, შაქრო ბერიშვილი, ა. ლითანიშვილი და ქ. მდივანი.

სახალხო ბიბლიოთეკა

ნატახტარის წყალსადენი

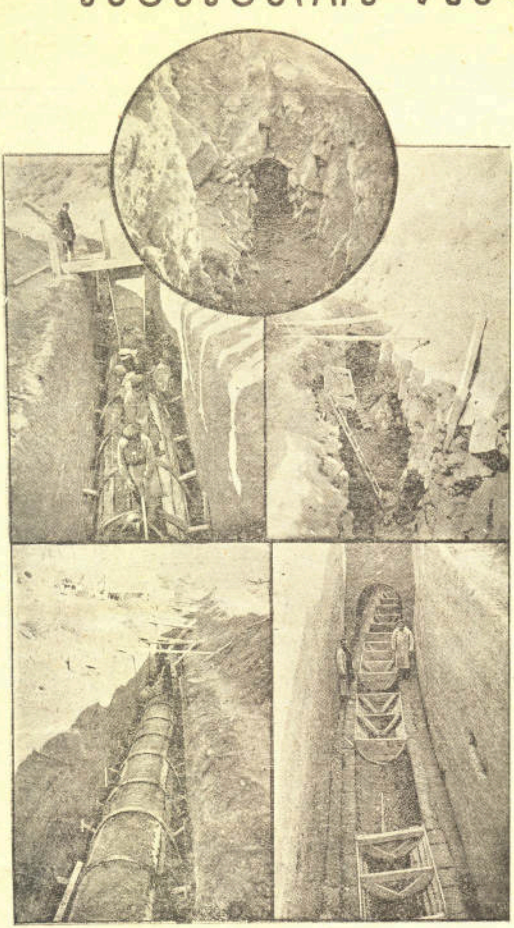

ნატახტარის წყალსადენის მუშაობის სხვადასხვა მომენტები.

ნატახტარის წყალსადენის მშენებ-ლობა სწრაფი ტემპით მიმდინარეობს. წყალსადენის მალე დასამთავრებლად მუშაობა სწარმოებს ორი მხრით—თბილისიდან და ნატახტარიდან. სამუშაოებში ჩაბმულ მუშებს შორის გაშლილია სოცშეჯიბრება და დამკვრელობა.

არხი ითხრება 6 მეტრის სიღრმეზე რბილ თიხნარში, რაც ჰქმნიდა მიწის ჩამოწოლის საშიშროებას, მაგრამ ჯერ-ჯერობით ასეთ შემთხვევას ადგილი არ ჰქონია.

ახალი წყალსადენის მთელ მანძილზე, 24 კილომეტრი, ასაფეთქებელი მუშაობა სწარმოებდა მხოლოდ ორ ადგილას—ერთი მთავარ აუზთან, მეორე ზაჰესის რაიონში, ზედაზენის მონასტერის ახლოს—გვირაბის გასათხრელად.

გასული წლის დეკემბერში მილების ჩაწყობაში ადგილი ჰქონდა ჩაშლას, რადგან არ იყო საკმაო რაოდენობის ცემენტი. მაგრამ ინჟ. დიასამიძის და მთელი მუშების ენერგიული მუშაობით მდგომარეობა გამოსწორდა.

ამჟამად დიდი თოვლის გამო სამუშაოები შეჩერებულია, მაგრამ როგორც კი ამინდი გამოსწორდება სამუშაოები მაშინვე განახლდება, რის შემდეგ აღარ შეჩერდება, რადგან აღარ იქნება შემაფერხებელი მიზეზები. მთავარი დაბრკოლება—ცემენტის ნაკლებობა — აღმოფხვრილია. ცემენტს მიაწოდებს კასპის გიგანტი.

მიმდინარე წლის დასასრულს თბილისის მშრომელები მიიღებენ წყაროს წყალს.

დამკვრელი ტემპები

შრომის ალმურმა მკერდი გაზინთა
ძარღვთა ხვეული გველის ლეკვებად.
გამარჯვებები მოდის დაზგიდან
დამკვრელი წელი ცეხებს ედება.
პარიკიორებს გული გაუტყდათ
გაუნადგურდათ ბნელი ზრახვანი.
ტემპები უტევს —
ტემპები ურტყამს —
მოდის ბრიგადა ახალ-ახალი.
მშენებლობისთვის დღენი გავთელეთ
დღემ გამოგვზარდა ძალა ულევი.
ინდუსტრიალურ ბორბალს მართავენ
ინდუსტრიისთვის დაძარღვულები.

შეგვეხორცება ყოფა მუშური
დამკვრელთ ძალღონეს ქარხნებში ვგზავნით.
ვინ დარჩენილა წარბშმოლუშული
დღევანდელობით გულგანაზზარი,
დაზგა მოითხოვს, დაზგა: მეტყველი
საამქროებმა მიღწევა მოგვცეს.
იყოს გულმხურვი და დაზგის მტერი,
ვინც იორგულოს და დაზგებს მოცდეს.
ნაკლთა მხილებას ბევრი გაურბის
ზოგი ზმორებით დღეებს მიათრევს.
ჩვენი ეპოქა ლეგენდარული
გაანადგურებს გულტკიათებს.

აღმშენებლობამ ჩაკლა წარსული
ვერ შეგვაშინებს ზრახვები მგლური.
ჩვენი სიტყვა და ჩვენი პასუხი —
იქნება მუდამ ბოლშევიკური.

ჩვენ უზრუნველყოფთ:
— 4 წელში 5 წლედს —
ბოლოს მოუღებთ მუშმაცურ ხითხითს.
ტემპები ურტყამს —
ტემპები უტევს —
გულგასუნილებს დავარტყამ რიხით.

პ. ზიზიზერია.

თებერვლის ღამეს*)

— გამიშვით, სიჩქარო საქმე მაქვს!— მთელი ძალღონით ვიწევში რევოლუციონერ კომიტეტის კარს, მაგრამ წინ რაზმელი მელობება და მაგარი ხელით მაჩერებს.

— სხდომაა, ამხანაგო, არ შეიძლება!

დერეფანში ოთხი კურსისტკა ჩამწკრივებული კედელთან, ქვითინებენ და წითელი ყელსახვევებით იწმენდენ ცრემლებს.

— სანდრო, უბედური სანდრო!

— რა, უკვე მოკვდა?— ზარდაცემული შევცქერი ხან ერთს, ხან მეორეს.

— უარესი, უარესი...

— სანდრო პროვოკატორია, სანდრო მოღალატე!..

— ვაი სანდრო, სანდრო!—გაბმით ქვითინებენ და იკაწრავენ სახეებს.

რათ? როგორ თუ პროვოკატორი? ხომ არ გაგიჟდნენ! არა, ეს სიცრუეა, თვით პროვოკატორები ავრცელებენ ამ ხმას! დამარცხებული მტერი ჩვენზე შურს იძიებს?! ჩემზე უკეთესად ვინ იცის მისი ამბავი. ჩხრეკა, დევნა, ფარული მუშაობა,—მარტო უკანასკნელ თვეს სამჯერ დაგვესხა პოლიცია...

რევოლუციონური კომიტეტის წინ მღელვარე მიტინგია. აივანზე, დაჭრილი ჟანდარმთა პოლკოვნიკი, ფერწასული ჯერ-ჯერით ასახელებს პროვოკატორებს:

— ამ სიაში არ შედის სტუდენტი სანდრო ბერიკაული, რომლის სახელს ოხრანკის საქმეებში და მიმოწერაში ვერ შეხვდებით, ის დაკავშირებული იყო პირადად ჩემთან და მხოლოდ განსაკუთრებული მნიშვნელობის საქმეებს ასრულებდა. მისი მეორე სახელი იყო „ჩორნი".

— სტყუის, საზიზღრად სცრუობს, ხედავთ როგორ აშკარად აჭუჭყიანებს ამხანაგ ბერიკაულს; აივნიდან აღშფოთებით იძახის ლიდია რუსაკოვა, რომელიც რევოლუციონერ კომიტეტის ერთ-ერთი თვალსაჩინო წევრია.

— სტყუის, სტყუის... გუგუნებს აღელვებული ზღვა და ტალღები აივანს წალეკვას უპირებენ.

მეც აქ ვდგევარ უაზროდ გაოგნებული.. ხალხის მერიდება, მრცხვენიან, თითქოს რაღაც დანაშაული მიმიძღოდეს, ან პროვოკატორთა სიაში ჩემი გვარიც ამოეკითხოთ.

— სტყუის, სტყუის!—გუგუნებს ხალხი. ჩე კი ეჭვის ეკლები შემისხდენ ტვინში და ნელნელა მჩხვლეტენ.

იქნებ არ სტყუის და მართალია?

უეცრად მაგონდება: საკატორღო ციხეში ერთ-ერთ კამერაში სამი პროვოკატორის სახელი რომ სწერია. მათში ერთი სტუდენტი ურევია, სწორედ ის, რომელმაც გასცა ამხ. ხომასურიძე.

თითქოს რაღაცას მივაგენ. გულიდან სიმძიმე მეყრება.

თუ ის სტუდენტი სანდრო არ არის, მაშინ ჟანდარმთა პოლკოვნიკი აშკარად სტყუის.

— ამხანაგო თავმჯდომარე სიტყვა მომეცით!

— რის შესახებ ამხანაგო?

— საქმის შესახებ. იმის შესახებ, რაზედაც თქვენ ლაპარაკობთ!— ნერვიულად ვეუბნები.

სიტყვას მაძლევენ. აივნიდან ქვებივით სათითაოდ ვისვრი:

— ამხანაგმა მარლელმა მითხრა, საკატორღო ციხეში— მის კამერაში სამი პროვოკატორის სახელი სწერია. ეს სახელები ამხ. ხომასურიძემ სიკვდილის წინ კედელზე რკინის ნატეხით ამოთხარა: ამ სამში ურევია ერთი იმათგანი, რომელმაც ამხ. ხომასურიძე გასცა. ამხანაგებო, თუ მარლელი სანდრომ არ მოჰკლა, მაშინ ჟანდარმთა პოლკოვნიკი აშკარად სტყუის;

— სტყუის, სტყუის!—ზღვამ ისევ დაიგუგუნა.

ლიდია რუსაკოვა ტელეფონისკენ გარბის. ხალხი ღელავს, ელიან რას იტყვის ტელეფონი.

ლიდია ნერვიულად არაწკუნებს ზარს:

— სასწრაფოდ შემაერთეთ საკატორღო ციხეს. უფროსია? რევოლუციონური კომიტეტი გელაპარაკებათ, ამხანაგო უფროსო, ხომასურიძესეულ კამერაში, კედელზე სარკმელთან სამი პროვოკატორის გვარი სწერია, ესლავ ამოიკითხეთ და დაგვიძახეთ. ტელეფონთან გელით, ფრთხილად, გვარები არ შეგეშალოთ.

ოთახში სიჩუმის შრიალია. ყველა სულგანაბული ელის ტელეფონის პასუხს. გარედან ყრუ გუგუნი ისმის.

პასუხის მოლოდინში ლიდია ეჭვით გალესილ თვალებს მიმიზნებს!

— ამხანაგო გაფრინდაული, თქვენ ეს როდის გადმოგცათ მარლელმა!

— პირველ ღამესვე, მარხილში, როდესაც სადგურისაკენ მივდიოდით.

— მერე ამხანაგ ბერიკაულს საიდან შეეძლო ამის გაგება?

— თუ ის მეეტლე სანდრო იყო, ცხადია გაიგებდა!

ეტყობა ციხიდან უკვე ლაპარაკობენ. ფერმიხდილ ლიდიას თითებში მოუსვენრათ კანკალებს ტელეფონის მილი, ძლივს იმეორებს სახელებს. —პირველი გენრიხ მეიერი, მეორე—ალექსანდრე ფუკოვი, მესამე— სტუდენტი სანდრო ბერიკაული.

აკანკალებული ლიდია ველარ ასრულებს გამეორებას და ტელეფონის მილს ცივათ უშვებს ხელიდან...

მიტინგის თავმჯდომარე ისევ აივანზეა.

— ამხანაგებო, საბოლოოდ დადასტურდა: სანდრო ბერიკაული პროვოკატორია. მან გასცა ჩვენი საუკეთესო ამხანაგები და როდესაც რევოლუცია მოვიდა, მეეტლეს ნიღაბით დაძრწოდა ქუჩებში სხვა პროვოკატორებთან და პოლიციელებთან ერთად.. მან დასჭრა ოხრანკის უფროსი თავის მოღალატეობის დასაფარავად, მან მოჰკლა კატორღელი ამხანაგი მარლელი, როდესაც ეტლში შემთხვევით ყური მოჰკრა ამხ. ხომასურიძეს სახელს, ამხანაგებო, სანდრო ბერიკაული ნამდვილად პროვოკატორია!

თავმჯდომარეს სიტყვა დაასრულა და მღელვარე ზღვაში გაქვავებული დუმილი ჩამოვარდა. თითქოს უზარმაზარი ზარი მოსწყდა სამრეკლოს და ნამსხვრევებად იქცა.

მაშ ასე: სანდრო ხელმძღვანელობდა ესეერების მთავარ ორგანიზაციას, „ჩორნი" მას კვალ და კვალ მისდევდა და ანგრევდა. სანდრო აწყობდა ფარულ სტამბებსა და იარაღის საწყობებს—„ჩორნი" ამ სტამბების და საწყობების კარებს ჟანდარმებს უხსნიდა, სანდრო რევოლუციურ ბრძოლაში იზიდავდა ახალგაზრდა მუშებსა და სტუდენტებს, —„ჩორნი" მათ სახრჩობელაზე გზავნიდა...

— : —

ერთ დღეს ქალაქში უცნაური ამბავი გავარდა:

ბერიკაული გაქცეულა. საავადმყოფოს მეოთხე სართულიდან დარაჯს თოკით ჩაუშვია კედელზე. კედელთან ქალის ხელთათმანი უპოვიათ.

არავის სჯეროდა: სად გაიქცეოდა დაჭრილ-დაფლეთილი კაცი?

მაგრამ სანდრო ეტყობა ნამდვილად გაიტაცეს ციხიდან, რადგან მეორე დღეს ის საკატორღო ციხის კედლებში აღარ აღმოჩნდა.

ამბობენ: სანდრო შეყვარებულმა ქალმა გაიტაცა. ხელთათმანი მოაქვთ საბუთად.

კიდევ ბევრ ვარიანტს ამბობენ...

მთელი ქალაქი გადააბრუნეს, მთელ კვირას ეძებეს, ყველა კუთხეში და კუნჭულში, მაგრამ ამაოდ, არსად, არავითარი კვალი, თითქოს მიწამ შთანთქა.

და ჩაქრა, დაიკარგა კაცი...

— : —

მას შემდეგ მთელი ათეული წელი გავიდა. მიწისძვრების გრძელი მწკრივი უდიდესმა ამბებმა ამოავსეს. შთაინთქა უზარმაზარი კუნძულები და ახალი მწვერვალები აღიმართნენ სივრცეში.

ვისღა ახსოვს სანდრო. 1917 წლის თებერვალი, რევოლუციურ ინტელიგენტების პათოსიანი მჭერმეტყველება და ესერი ქალების ყვითელი ყელსახვევები!

ამ დავიწყებულ ამბავს არც მე გავახსენებდი ჩემს მეგობრებს, თუ არა ლიდიას წერილი, რომელიც ამ დღეებში მივიღე.

ყველას ახსოვს: ლიდია ჩვენს ქალაქში რევოლუციური კომიტეტის თვალსაჩინო წევრი იყო. ეხლა კი მან რევოლუციის ქარიშხალში დაღლილი ხომალდი მოსკოვის ერთ-ერთ კლინიკაში დაასვენა, სადაც ჩუმად და პატიოსნად მოღვაწეობს როგორც ექიმი.

მაშინ დაჟინებით ლაპარაკობდნენ, რომ სანდროს ციხიდან გაქცევა ლიდიას მოწყობილი იყო, ამ ხმების გამო ის ძლიერ სწუხდა და ჩვენთან ქალის ნამდვილი ცრემლებით იტირა რამდენჯერმე...

მაგრამ სჯობია წერილს მოუსმინოთ:

„სალამი ლეონ!

ამ წერილის შინაარსი შენთვის სრულიად მოულოდნელი იქნება, მოხდა საოცარი შემთხვევა. ამდენი წლებით კვალდაკარგული სანდრო უეცრად ისევ გამოჩნდა ჩემი ცხოვრების ცაზე, მაგრამ ისევ მალე და სამუდამოდ გაქრა.

აი ეს ამბავიც.

ერთ დღეს კლინიკაში ვმორიგეობდი და პალატების დათვალიერების დროს სრულიად შემთხვევით ჩემი ყურადღება მიიქცია ავადმყოფმა, რომლის თვალებმა ნაცნობი ცეცხლით შემომანათეს. თვალი დაუმიზნე. ავადმყოფს, ეტყობა, ეს არ მოეწონა და ზურგი შემაქცია. მეტად ნაცნობმა სახემ არ მომასვენა... ავადმყოფთა სიაში ეს საწოლი მინსკის გვარით იყო აღნიშნული.

ბევრი ვიფიქრე, მაგრამ ჩემი ნაცნობი ამ გვარით ვერსად მოვძებნე... ალბათ ვინმეს მივამსგავსე— გავიფიქრე, მაგრამ მეორე დღეს, როდესაც ავადმყოფს კვლავ დავაკვირდი, გულში ისევ მოუსვენრობა ჩადგა.

ავადმყოფს ტროპიკული მალარიის შხამი მოერია და მაღალი სიცხე მისცა. მასთან მუდამ მორიგეობდნენ ექიმები, ავადმყოფობა საშიში ხდებოდა.

ერთ დღეს ამხანაგმა ექიმმა მითხრა, რომ ავადმყოფმა მის მორიგეობაში, სიცხიან ბოდვის დროს რამდენჯერმე ახსენა ჩემი სახელი და გვარი. ის ვიღაცას უბრძანებდა ჩემს დაპატიმრებას და დახვრეტას.

— ლიდია რუსაკოვა საშიშარი მავნებელი და კონტრ-რევოლუციონერია, უნდა დახვრიტოთ.—ასე ყვიროდა თურმე და ნერვიულად ბორგავდა.

გავოცდი და კიდევ უფრო დავინტერესდი.

ავადმყოფს ჩემს გონებაში მოვხსენი ქრისტეს შავი წვერი და ძირში მოპარსული თავი ბუჩქა თმით შევუმოსე: ჩემს თვალწინ სანდრო ბერიკაული გამოიკვეთა.

სანდროა, რა ლაპარაკი უნდა, ნამდვილად სანდროა. ეს ხანჯალივით გალესილი თვალები მაშ სად მინახავს!

მაგრამ ეს გვარი რას ნიშნავს! სად ბერიკაული და სად მინსკი!..

სამი კვირის განუწყვეტელმა ფხიზელმა მკურნალობამ გასჭრა და ავადმყოფი მალე მომჯობინდა.

ერთ საღამოს, როდესაც პალატაში სრულიად მარტო იყო, გადავწყვიტე მასთან გამოლაპარაკება და გაბედულად შევაღე კარი. აშკარად შევატყე: მას ჩემი სტუმრობა არ ეამა, თვალები ჭერს მიაბჯინა. მაგრამ მე მაინც უკან არ გამოვბრუნდი.

— უკაცრავად, თქვენ სანდრო ბერიკაული ხომ არ ბრძანდებით?

— ვინ ბერიკაული, არაფერი მესმის, ჩემი გვარი აი საწოლის თავით სწერია.

— ბოდიშს ვიხდი, მე ერთს ჩემს ნაცნობს მიგამსგავსეთ.

აი მთელი ჩვენი საუბარი სიტყვა-სიტყვით. გავწითლდი და ცივი პასუხით გზამოჭრი-

---

*) იხილე „დროშა" №№ 23, 24.

ლი უკან გამოვბრუნდი. აშკარაა შეცდომა მომივიდა.

დერეფანში დიდხანს ვიდექ გარინდული: ნუ თუ სანდროს მივაგზავნე სრულიად უცხო, უცნობი კაცი!

ავადმყოფი კლინიკიდან წავიდა. ხუთი—ექვსი დღე არ იქნებოდა გასული, რომ ერთ დღეს ბინაზე მეწვია სხ. პოლიტსამმართველოს რაზმელი, თანამშრომელი და ხანგრძლივი ჩხრეკის შემდეგ გამომიცხადეს, რომ მე დაპატიმრებული ვარ.

ბრალდება? გაოცებული შევეკითხე.

— იქ მოგახსენებენ?— ზრდილობიანად მიპასუხეს.

ათი დღის შემდეგ მართლაც მიპასუხეს. გამომძიებელმა დაწვრილებით გადმომცა საქმის ვითარება. მთელი ბრალდება 1917 წ. თებერვალს ეტრიალებოდა.

თქვენ დიდი დანაშაული გბრალდებათ: როგორც მოწმეთა ჩვენებიდან და სხვა უტყუარ მასალებიდან ირკვევა, თქვენ ყოფილხართ საყვარელი ცნობილ პროვოკატორ სანდრო ბერიკაულის, რომელიც 1917 წლის მარტში გაათავისუფლეთ ციხიდან, თუმც შემდეგ ის მაინც დახვრიტა სამხრეთის ფრონტის წითელმა სარდლობამ. პროვოკატორ ბერიკაულთან ერთად ოხრანკაში მუშაობდით თქვენც.— დაასრულა გამომძიებელმა.

— ესე იგი?

— ესე იგი თქვენ ბრალით გედებათ პროვოკატორობა!

სრულიად სერიოზულად გამიმეორა მან.

საშინელი ბრალდებით შეურაცხყოფილმა უარი განვაცხადე გამომძიებლისათვის ჩვენების მიცემაზე.

— ტყუილად სცხარობთ,— მიპასუხა მან. უმჯობესია, თუ შეგიძლიათ თავი იმართლოთ, თორემ შემდეგ გვიან იქნება. თქვენ ალბათ მოგეხსენებათ, რომ საბჭოთა სამართალს პროვოკატორობისათვის მხოლოდ ერთი სასჯელი აქვს დაწესებული.

ქალურმა გულჩვილობამ დამძლია, მაგრამ, როგორც იყო თავი შევიკავე. აშკარა იყო: ჩემთვის საგანგებოდ გამზადებულ მგლის ორმოში ჩავვარდი. საბუთების წარსადგენად ორი დღის ვადა ვითხოვე. დასტური დამცეს.

პირველი დღე უაზრო ფიქრში დავლიე. ეხლავე კამერის კარს იქით სიცოცხლე მდუღარებდა და უარესად ვკარგავდი აზროვნების ძალას.

ვისი ხელით მქონდა მახე დაგებული, ვის შეეძლო ჩემთვის ასეთი ცილი დაეწამებინა და ჩემი პატიოსანი მეგობრობა სანდროსთან —საყვარლობის უნამუსობით გაებინძურებინა, და ბოლოს, რაც უმთავრესია, ვისთვის იყო ყველა ეს საჭირო!

ბევრი ვიანგარიშე, ძალიან ბევრი ვეცადე არ შევმცდარიყავი დასკვნის გამოტანაში და ბოლოს ისევ იმ ავადმყოფზე შევჩერდი, რომელმაც საეჭვიან ბოდვაში თვითონ გასცა თავის თავი.

—დიახ, ის ავადმყოფი სწორედ და ის ავადმყოფი, უსათუოდ სანდრო ბერიკაულია! ის უცხო გვარით შეკედლებია ხელისუფლებას და თავის შავი წარსულის კვალის წასაშლელად ყველაფერს ანადგურებს, რაც კი ამ კვალზე გამოჩნდება! მე ის აშკარად ვიცან, მან იგრძნო ეს. თვითონ გაება მახეში და თავის გადასარჩენად ეხლა მე მომაქცია ამ მახეში.

გონება ასე ანგარიშობდა, გული კი, უღიმობლად არღვევდა ამ ანგარიშს. სანდრო იყო პროვოკატორი; ვთქვათ იყო კიდეც, მერე? ნუ თუ იქამდე გაუკაცურდა, რომ თავის შერცხვენილ სიცოცხლეს შესწირავს სრულიად უდანაშაულო ადამიანს! მე ხომ ის მაშინ ცოცხალ-მკვდარი გამოვიტაცე საკატორღო ციხის საავადმყოფოდან და ეხლა ამით იხდის სამაგიეროს?

ესეც არ იყოს ის ავადმყოფი რატომ მაინც და მაინც უსათუოდ სანდრო უნდა იყოს, განა არ შეიძლება სრულიად შემთხვევითი იყოს ამ ორი ადამიანის მსგავსება?

ორი დღე შეუჩერებლად იბრძოდენ გული და გონება და როდესაც დანიშნულ ვადაზე გამომძიებელმა გამომიძახა, მე საბოლოოდ ჯერ კიდევ არ მქონდა გადაწყვეტილი რა პასუხი გამეცა მისთვის.

— აბა რითი შეგიძლიათ თავის მართლება!

— მე სრულიად უდანაშაულო ვარ, თქვენი ბრალდება თავიდან ბოლომდე მოგონილია!

— საბუთი?

— ჯერ თქვენი საბუთი მაჩვენეთ!

მან მაშინვე გადმომილო 1917 წლის გაზეთ „ოუენი კრაის" მარტის თვის ის ნომერი, რომელშიც მოთავსებული იყო ცნობა სანდრო ბერიკაულის ციხის საავადმყოფოდან გაქცევის შესახებ.

— მერე რა არის?— გულმოსულმა მივახალე.

— ის ქალი თქვენა ხართ, რომლის ხელთათმანი ციხის ზღუდესთან იპოვეს!

— ესეც რომ იყოს, ჩემი პროვოკატორობა არაფერ შუაშია!

— თქვენ ერთად მოქმედებდით!

— სწორედ ეგ უნდა დამიმტკიცოთ!

— მოწმეთა ჩვენებიდან ეს უკვე დამტკიცებულია.

— მერე ვინ არის ეგ მოწმე, არ შეიძლება დამაპირისპიროთ?

აშკარა იყო: გამომძიებელთან კამათი [illegible], მაგრამ ბრალდების სიმძიმეს ოდნავაც არ მიმსუბუქებდა... ბევრი აღარ მიფიქრია და თითქოს ვიღაცამ ხელი მკრა, ჩემთვისვე სრულიად მოულოდნელად, თვითონ დავიწყე შეტევა.

— ეს ბრალდება თავიდან ბოლომდე მოგონილია. მისი ავტორი თვით ის ბერიკაული გახლავთ, რომელთან ვითომდა კავშირისათვის მაძლევთ სამართალში.

გამომძიებელმა გაოცებული თვალები თვალებში გამიყარა და ზეზე წამოიწია. მე კი განვაგრძე.

— თქვენთვის შეიძლება ეს ამბავი სრულიად მოულოდნელია, მაგრამ ნამდვილად ასეა. მე პროვოკატორი არა ვარ, მაგრამ დამნაშავე ვარ იმაში, რომ მართლაც მოვაწყე ბერიკაულის გაქცევა საკატორღო ციხის საავადმყოფოდან. ის კი იქამდე გათახსირებული აღმოჩნდა, რომ სამაგიეროს ამით მიხდის.

— დაწყნარდით, ნუ ღელავთ!—მომმართა გამომძიებელმა.

ალბათ ჩემი ლაპარაკის კილო და გამომეტყველობა არა ჩვეულებრივი იყო. იქნებ ჩემი ლაპარაკი შეშლილის ბოდვადაც მოეჩვენა, რადგან მის თვალებში შეწუხება და ჩემდამი სიბრალული ამოვიკითხე.

— მე სრულიად ნორმალური აზროვნება მაქვს,— გააწყვეტინე მე, და რასაც ვამბობ, მისი სისწორე, ეხლავე შეგიძლიათ შეამოწმოთ.

მოქალაქე რუსაკოვა, ბერიკაული 1919 წ. დახვრიტა სამხრეთის ფრონტის წითელმა სარდლობამ. ამის საბუთები ჩვენ გვაქვს.

— ტყუილია,— ისევ გავაწყვეტინე,—ბერიკაულის დახვრეტის ამბის ავტორიც თვით ბერიკაული იქნება. არ გჯერათ? მაშ აბა ამ წამში ეხლავე მონახეთ ვინმე მოქალაქე მინსკი, რომელიც ამ რამდენიმე დღის წინეთ გამოეწერა საავადმყოფოდან...

ეტყობა ჩემი განცხადება სრულიად მოულოდნელი იყო, გამომძიებლისათვის, რადგან მან მაშინვე შესწყვიტა დაკითხვა და უკან დამაბრუნა კამერაში.

ისევ ის ღამე იყო. კამერიდან გამომიძახეს სულ სხვა ოთახში, სადაც სრულიად უცხო კაცი დამხვდა. მხოლოდ კარგა ხნის საუბრის შემდეგ მივხვდი, რომ ის იყო ექიმი—ფსიხიატრი და ჩემს სულიერ მდგომარეობას ამოწმებდა.

— ამხანაგო ექიმო,—ვუთხერ მას,—მე სრულიად ჯანსაღი ვარ, გთხოვთ ამაში დაარწმუნოთ ჩემი გამომძიებელი და თქვენც ამაო ცდით ნუ შეიწუხებთ თავს.

ჩემი სიტყვა ეტყობა არ გამართლდა, რადგან ექიმმა მალე დამტოვა.

ამის შემდეგ კიდევ რამდენჯერმე დამკითხეს, მაგრამ მე მხოლოდ ერთსა და იმავეს ვიმეორებდი...

ბოლოს ჩემთვის სრულიად მოულოდნელად, გამათავისუფლეს.

მას შემდეგ აი ერთმა თვემ გაიარა და მხოლოდ გუშინ შევიტყე, რომ მინსკი ნამდვილად სანდრო აღმოჩენილა. ის ამ გვარად სცხოვრობდა თურმე ათ წელიწადს, იყო ძალიან დიდი მოხელე და ვინ იცის კიდევ რა არ მოელოდა, სრულიად შემთხვევით ხელახლა რომ არ შემხვდებოდა ცხოვრების გზაზე.

თუ რით დასრულდა ეს მოულოდნელი ამბავი, შენ ალბათ თვითონ მიხვდები, ლელო... არ ვიცი, დამნაშავედ ჩამთვლი თუ არა!..

მე კი ვფიქრობ: მაშინ უფრო დამნაშავე ვიყავ, როდესაც გაყინულ შუაღამეში მას საკატორღო ციხის საავადმყოფოდან მახლობელ სოფლისაკენ მივაქროლებდი მარხილით, ვიდრე დღეს, როდესაც ერთად ერთი გზა მქონდა დარჩენილი. ყოველ შემთხვევაში, სანდრო ბევრად მოიგებდა— შენი პირველივე ტყვია მისთვის სასიკვდილო რომ ყოფილიყო.

წერილის მოიწერებოდე. მეგობრული სალამით ლიდია, 30 აგვისტო, ქ. მოსკოვი.

ილო. მოსაშვილი.

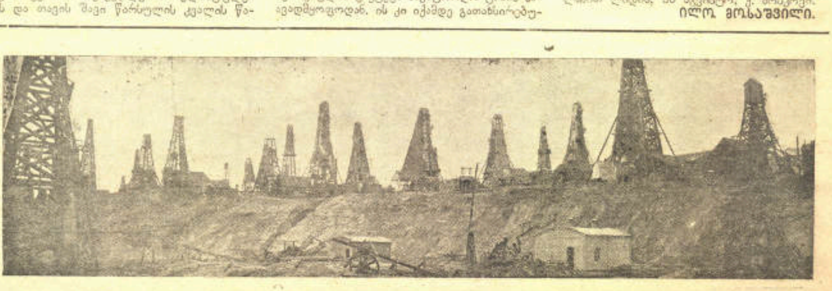

ლიტერატურული შენიშვნები

პროლეტარული მწერლობა თანამედროვე სოციალისტური რეკონსტრუქციის თემებზე მუშაობის დროს გვერდს ვერ აუხვევს რევოლუციონურ წარსულის მხატვრულ ჩვენებას. ამას ორმაგი მნიშვნელობა ექნება: ერთის მხრივ თემატიური და მეორეს მხრივ აღმზრდელობითი, მშრომელი ახალგაზრდობა, რომელიც ვერ მოესწრო ცხრაასხუთი წლის და შემდგომი წლების რევოლუციონურ ბრძოლას, ახალი თაობა, რომელმაც თავისი ასაკის გამო ვერ მიიღო უშუალო მონაწილეობა ოქტომბრის ბრძოლის გმირულ პროცესში—საჭიროებს ყოველმხრივ გაიცნოს რევოლუციის წარსული. ამ მხრივ უთუოდ დადებით როლს ითამაშებს ყოველი მხატვრული ფაქტი, რომელიც ეხება ხსენებულ თემას.

პროლეტარული მწერლობის შიგნით ჯერ კიდევ ადგილი აქვს ჩამორჩენას რეკონსტრუქციის ტემპებისაგან. ეს ჩვენ არაერთხელ აღგვინიშნავს. როგორც პროზის, ისე პოეზიის ფრონტზე იდეურ გადახრების გვერდით ადგილი აქვს ფორმალურ ნაკლოვანებებს. ეს ყველაფერი დამახასიათებელია ზრდის პროცესში მყოფ პროლეტარულ მწერლობისათვის. გასული წლის პრაქტიკამ ნათელი გახადა ის გარემოება, რომ პროლეტარული მწერლობა თანდათან უახლოვდება ლიტერატურულ ჰეგემონიას. ეს არის მიზეზი, რომ თანდათან ასე აქტუალური და მწვავე კამათის საგანი ხდება ბრძოლა მთლიანი შემოქმედებითი მეთოდისათვის. მხატვრული პლატფორმისათვის ბრძოლის დროს უნდა გარკვეული იქნეს აგრეთვე თემების საკითხი. თუ ამ საკითხის კონკრეტიზაციას მოვახდენთ კერძოდ რევოლუციონურ წარსულის თემასთან დაკავშირებულების საკითხში, მაშინ უნდა აღვნიშნოთ, რომ **პროლეტარული მწერლობა ვალდებულია იმუშაოს ათას ცხრაასხუთი წლის, ათას ცხრაასჩვიდმეტი და საერთოდ რევოლუციონურ წარსულის თემებზე.**

გვაქვს თუ არა ჩვენ ამ მხრივ სათანადო მიღწევები? ჩვენი მიზანია აქ განვიხილოთ ერთი პროლეტარული მწერლის რომანი, რომელშიაც დარგით გვემით აღებულია ხსენებული თემა: ეს არის სერგ. თალაკვაძის „ცხრაას ხუთი", რომანი არ ისახავს მხოლოდ მიზნად რევოლუციონური წარსულის გადმოცემას, მასში წამოჭრილია აგრეთვე არა ნაკლებ მნიშვნელოვანი პრობლემები. აქედან პირველ რიგში უნდა აღინიშნოს პირადი და საზოგადოებრივი საქმის დამოკიდებულება, „სიყვარულის" საკითხი, კლასობრივი ბრძოლების ზეგავლენა „ნათესაური" და ოჯახური განწყობილებებზე და სხვა... ამაშია რომანის დადებითი მხარე. ყველა ამ საკითხებს ავტორი დიდი სიფრთხილით უდგება. რომანში პარალელური ხაზებით მიიმართება ერთის მხრივ პოლიტიკური მოვლენები, ხოლო მეორეს მხრივ მათზე დამოკიდებული ადამიანთა ინტიმური ყოფა. თალაკვაძე სცდილობს მოგვცეს ადამიანის, რევოლუციონური ადამიანის ფსიქოლოგია. რომანის მთავარი გმირები რევოლუციონერები არიან, ავტორი იწყებს პირველი რევოლუციის წინასწარი პირობების ასახვით, გადადის რევოლუციის უმძაფრეს პერიოდზე და შემდეგ ეხება შავი რეაქციის ხანას.

მოქმედება იწყება სოფელ მუხურში. ერთი გურული გლეხის ოჯახი ზრდის შვილებს: ალმასხანს, სოლომონს, ტარასის და დარიოს. პირველი მათგანი ვაჭრული კაპიტალის პირველყოფილი დაგროვების შემდეგ ხდება დიდი ვაჭარი და ბოლოს ამ გზით შედის პროვინციის მაღალი წრეების ცხოვრებაში, საცხებით მოირგება მოხუც მამას და და-ძმებს, რომელთაც **დახმარებით** მან შეაქცია პირველი კაპეიკები. მან **სავსე**ბით გვერდი აუქცია გაღატაკებულ ძმების დახმარებას. შეირთო ამანათის ქალიშვილი და ხელი მიჰყო არისტოკრატიულ ცხოვრებას. ამ ხანებში მოძრაობდა რევოლუციის პირველი ტალღები. ალმასხანის უმცროსი ძმები სოლომონ და ტარასი და აგრეთვე მათი და—დარიო ჩაებნენ რევოლუციონურ საქმიანობაში. გარდაიცვალა მათი მოხუცი მამა. სოფელში გაჩნდენ აგიტატორები და პროპაგანდისტები, მათში აღსანიშნავია—ნესტორი, რომელსაც დარიოსთან ახივერის შემდეგ შეუყვარდება იგი და ქალიც თავის მხრივ „უცხადებს თანაგრძნობას". სხვადასხვა შემთხვევების და უმთავრესად ალმასხანის რეაქციონურ ოჯახის მეობით ჟანდარმებს ხელში ჩაუვარდება ქალაქში წასული ნესტორი. ამ ხანებში იწყება გურიაში ბოლშევიკების და მენშევიკების გამიჯვნა. სოლომონი მენშევიკი ხდება, ტარასი და დარიო-კი აქტიური და შეგნებული ბოლშევიკები ხდებიან. ნესტორი ციხიდან სწერს დარიოს ბოლშევიკურ წერილებს და დირექტივებს. დარიო უკვე ქალაქშია. ძლიერდება რევოლუცია; აქ ხვდება თეოს, რომლის ქმარი, მენშევიკი, ციხეშია, ხოლო ცოლი დაროს ზეგავლენით დროებით ბოლშევიკურ იდეების ზეგავლენის ქვეშ ექცევა. სოფლის ასეთ ეთიურებაში ავტორი არკვევს პოლიტიკურ მოვლენებს, ოქტომბრის მანიფესტის მნიშვნელობას და სხვა.., გამოდის ციხიდან ნესტორი, ბრუნდება გურიაში.

ამ ხანებში დარიო უკვე მტკიცე რევოლუციონერი ხდება, იგი მონაწილეობას იღებს ტერორისტულ აქტში, ხვდება სხვა ამხანაგებს. ავტორი ფართოდ ასახავს ბოლშევიკების და მენშევიკების ბრძოლას: ფარული კრებები, მიტინგები, დემონსტრაციები, საზოგადოებრივი წინსვლა და აღფრთოვანებული ბრძოლა მენშევიკურ-ლიბერალიზმის წინააღმდეგ.

იხლა რამდენიმე სიტყვა თვით მომქმედ გმირების რომანულ ურთიერთობის შესახებ.

დაროს უყვარს ნესტორი. მას უყვარს აგრეთვე ახალგაზრდა და ცოცხალი ნიკო. ეს ორი ძალა იბრძვის დაროს არსებაში. საბოლოოდ დარიო ნესტორის ცოლი ხდება, მიუხედავად იმისა, რომ მასში მძლავრად ფესვმოდგმულია სიმპატია ნიკოსადმი. ამას მოწმობს უკანასკნელი სცენა, როდესაც გადასახლებული დარიო იღებს ნიკოს სიკვდილის ამბავს.

რომანი აყენებს ფრიად მნიშვნელოვან პრობლემებს. ამ მოკლე გადმოცემაში, რასაკვირველია, შეუძლებელია ყველა მათი დეტალური დახასიათება. „სიყვარულის" პრობლემა ავტორისათვის ერთ მთავარ საკითხს წარმოადგენს. ამ საკითხებს თალაკვაძე ეხებოდა აგრეთვე თავის რომანებში: „ოჯახი", „ბრძოლის დიდ გზაზე". ავტორის ეს ტენდენცია სავსებით გამართლებულია. აღსანიშნავია ის გარემოება, რომ ამ საკითხების მხატვრული კვლევის დროს თალაკვაძე არ ვარდება ე.-წ. ეროტიზმში, სექსუალურ გადაჭარბებაში. მას ყოველთვის ჰყოფნის ზომიერების გრძნობა. ეს არის ავტორის დადებითი მხარე.

თალაკვაძის მხატვრული მეთოდის განსაკუთრებული თავისებურება იმაში მდგომარეობს, რომ იგი ყოველ ნაბიჯზე ხაზს უსვამს მოვლენათა სფეროში კლასობრივ ბრძოლის მნიშვნელობას, ეს განსაკუთრებით მჟღავნდება იმ სოციოლოგიურ სტილში, რომლითაც დაწერილია „ცხრაას ხუთის" **უმთავრესი** ადგილები. უმთავრესი, ვამბობთ იმიტომ, რომ მასში ადგილი აქვს გადაჭარბებულ რიტორიკულ ადგილებს, რომლებიც არღვევენ და შლიან რომანის მხატვრულ მთლიანობას. **ეს არის სერიოზული ნაკლი თალაკვაძის მხატვრული შემოქმე**დებისა, ავტორის ზოგიერთი **ადგილები იქცევა** ერთგვარ „პრიმიტიულ დიდაქტიკოსობად", ამიტომ მკითხველს ასეთი ადგილები აუცილებლად მშრალად მოეჩვენება. აგრეთვე უნდა აღვნიშნოთ ის გარემოება, **რომ** რომანის დასაწყისი ძალზე „გაიდეალოებულია" და მხატვრულობის გარეშე **სდგას.** „იბაასებდა მდინარე მუხური სოფელ მუხურს და ჰქონდა სიცოცხლე, მოძრაობაში მოჰყავს ყოველი არსი"—ეს არ არის პროლეტარულ რეალიზმის მსოფლმხედველობა.

ავტორის ნაკლოვანებად უნდა ჩაითვალოს, აგრეთვე ზოგიერთი გმირების მოქმედების არასწორი განსაზღვრა. თალაკვაძისათვის ხშირად ადამიანის ნებას **საზღვრავს „გრძნობაზე გაშლილი ოცნება"** (გვ. 7). გრძნობის და გონების დაპირისპირება არაა დამახასიათებელი მატერიალისტური ფილოსოფიისათვის. არსებობისათვის ბრძოლა დაროსთვის „ინსტინქტიურადაა", „ადამიანის შიგნით ინახება თურმე **იდუმალი ძალა,** რომელიც თავს იჩენს მაშინ, როცა ეს „შეგნება" არ არის" (გვ. 7). ასეთია თალაკვაძის შეხედულება.

კლასობრივი ბრძოლა არაა მხოლოდ შეცნობილი სფეროს მუშაობის შედეგი. „სოლომონის და ტარასის გულში ისადგურებს **შეგნებული,** ინსტინქტიური კლასობრივი სიძულვილი ალმასხანისადმი" (გვ. 15), გარდა ამისა ავტორი აღნიშნავს, რომ **ღარიბ** გლეხობას „ინსტინქტიურად ეჯავრებოდა... ვაჭარი ალმასხანი" (გვ. 23).

რევოლუციონერი ნიკო საყვარელ ქალთან ალერსის დროს ფიქრობს, რომ უნდა მოისპოს ქალთა დამონება. „ეს აზრი შეგნებული არ ჰქონდა, იგი სტიქიურად **ჩაესახა** თავშიო" (გვ. 266) დაასკვნის ავტორი.

„დაროს.., ასე ვთქვათ, აბურთავებდა ცივი გონება და ცეცხლის მომკიდებელი გრძნობა" (გვ. 202).

გრძნობის და გონების ასეთი დაპირისპირება „ცხრაას ხუთში" მრავალ ადგილას ჩანს. ი. ლიბედინსკის რომანის („გმირის დაბადება") ერთი მთავარი დეფექტი მდგომარეობდა იმაში, რომ მან გადააჭარბა ქვეცნობიერი სფეროს როლის შეფასებაში: ასეთივე გადახრას ადგილი აქვს თალაკვაძის რომანში. მატერიალიზმი არ უარყოფს სავსებით ე. წ. „გრძნობის" როლს, მაგრამ ამ უკანასკნელის მიჩნევა ადამიანის ნების განმსაზღვრელად და ამ მხრივ „გონების" შეგნების როლის იგნორაცია არაა სწორი. ჩვენ არ ვამბობთ, რომ ავტორის მთავარი მეთოდი ასეთი შემცდარია, არა, თალაკვაძე ძირითადში ეყრდნობა დიალექტიკურ მატერიალიზმის მხატვრულ მეთოდს, პროლეტარულ რეალიზმს, მაგრამ რომანის ზოგიერთი ცალკეული ადგილები ვერ არის შეთანხმებული მის ძირითად მხატვრულ მეთოდთან.

„ცხრაას ხუთი" სასარგებლო რომანია, რომელიც გასულ წლის გამომჟღავნდა პროლეტმწერლობაში, როგორც აქტუალური ნაწარმოები. „სიყვარულის" ასახვის დროს ავტორი არ მისდევს გაცვეთილ ზერელეებს, იგი სცდილობს ამ მხრივ ყოველმხრივი ბრძოლა გამოუცხადოს „სქესის" დეკადენტურ გაგებას: მხატვრულად „დაამტკიცოს" ქალის საზოგადოებრივი ღირსება.

„პირადის" და „საზოგადოებრივის" ურთიერთობის საკითხს თალაკვაძე დადებითად სწყვეტს. ეს მჟღავნდება გმირების დამოკიდებულებაში სიყვარულთან. ისინი ყოველთვის პირადს აჩიჭებენ საზოგადოებრივ საქმეს.

თალაკვაძის რომანში მთელი თავისი სისრულით მოცემულია ბოლშევიკის ტიპი და ცხრაასხუთის რევოლუცია. ამ მხრივ ეს რომანი პროლეტ-მწერლობის აქტივში შედის.

გ. ნატროშვილი

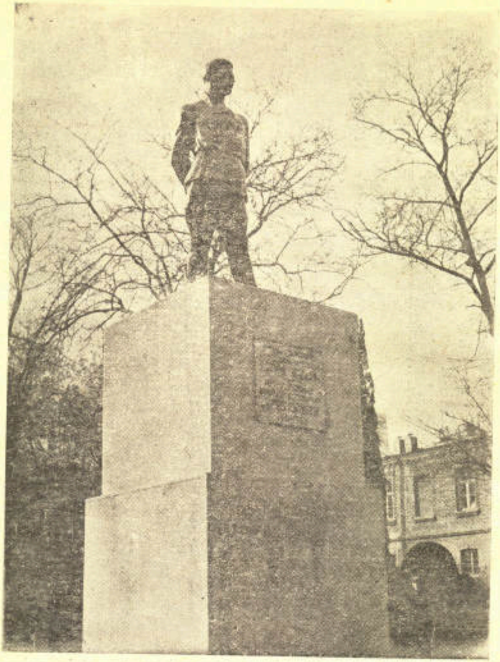

ამხ. ბორის ძნელაძის ძეგლი

სისხლის ღვრა თვითმართველობაში

(ნაწყვეტი თბილისის ეპიზოდიდან)

1905 წლის გვიანი ყოვილი...

თბილისი ბობოქრობს...

რაღაცა ერობის შემოღებაზე დაიწყეს ლაპარაკი, კავკასიაში, ამ საქმეს მუშებიც ეცნობიან: ქალ. თვითმართველობის შენობაში ხშირად ხდება კრებები ამის შესახებ...

აგვისტოს ცხელი დღეებია...

ამავე დროს ბაქოდან შემაძრწუნებელი ამბები მოდის თათარ-სომეხთა ხოცვა-ჟლეტაზე; თბილისის მუშები შეფიქრიანდნენ: საჭიროა ამ ორ მოძმეთა შერიგება.

აგვისტოს ცნობილი სისხლიანი 29 თარიღი...

მუშები საღამოს გაემართენ ერევნის მოედნისაკენ, მათ უნდათ დასწრება კრებაზე, ერობის შესახებ რომ გრძელდება; ისინი ჯგუფ-ჯგუფად იკრიბებიან, მაგრამ პოლიცია არ აჩერებს: რა ერთ ადგილას იფანტებიან, ახლა მეორე ადგილს შეიყრებიან...

მოუთმენლად ელიან დარბაზის კარის გაღებას...

რეო ამხანაგებთან ერთად მიტინგზეა, მთაწმინდის გორაზე, და რა საღამო მოახლოვდა, მიტინგი გათავდა, მთელი შემადგენლობა გაემართა თვითმართველობისაკენ.

დაღამდა...

ქალაქის თავი კი არა ჩანს, არ არიან ხმოსნები; ისინი ამ დროს გენერალ-გუბერნატორთან არიან მიწვეული თათბირზე...

მთავრობა შეფიქრებულია მუშების აღელვის აწევებით, იგი ზომებს იმუშავებს მათთან საბრძოლველად...

კვლავ სამხედრო წესებია.

რა ქალაქის „მამები" არა ჩანან, რომ, დაპირებისამებრ, კრება გახსნან, რომელშიც მუშები, სოც.-დემ. პარ. მეთაურობით ესწრება, ამხელს ამ ცრუ ერობის რეფორმის შემოღებას, რომელიც რუსეთში უკვე არსებობს, იბრძვის მის წინააღმდეგ, სადაც საშუალება აქვთ, ყველგან ისურიან თავის ლოზუნგებს.

იბრძვიან, ყოველ კრების იუნებენ თავიანთ მიზნების გასავრცელებლად... ამდენ მოზღვავებულ მუშების მოთმინება ივსება, დარბაზის კარებს ამტვრევენ,—რა გაიგებენ, რომ ქალაქის თავი ვერმიშევი არ მოდის. ხმოსნები არ ჩანან; ალბად მთავრობის აკრძალვით, რადგან უამრავ მუშათა შეყრით შეფიქრიანდა—და კრებას ხსნიან.

თავმჯდომარე სდემ. ზ. ჩიჩუა, მომხსენებელიც სოც. დემ-ტი, მსჯელობენ მთავრობის მუხანათობაზე, ხმოსანთა ორპირობა, სოლოლაკურ პოლიტიკაზე. გადადიან ბაქოში სომეხ-თათართა შეწყვეტილ მტრობაზე, ჟლეტაზე...

საშინელი სიცხეა. დარბაზი ვერ იტევს ხალხს—დერეფნები ივსება...

რეო ქანდარაზეა სულ ბოლოში. ეტყობა პირველად ასულა.

— გენერალ-გუბერნატორის ბრძანებით გთხოვთ დაიშალოთ!—აცხადებს პოლიცმეისტერი ცისი, რა კარებში გამოჩნდება, კრების დამწყების ათიოდე წუთის შემდეგ.

— ძირს! ძირს!

ყურის ხალხი, არ ემორჩილებიან; ის შეშინებული გამბრუნდება, მაგრამ ისევ შემობრუნდება, ისევ სთხოვა დაშლა; მის ხმაში ჩანდა რაღაცა შიში. მან ალბად იცოდა ადრევე, თუ რა მოჰყვებოდა ამ ჯიუტობას.

ზოგიერთებმა იწყეს დარბაზის დატოვება, მაგრამ ჯერ ერთი დასწრეთა სიმჭიდროვის გამოდ ვერ გავიდოდა, თუ წინა რიგები არ დაცლიდნენ გზას, მეორე და უმთავრესად კი იმის გამო შესდგნენ, რომ თავმჯდომარემ განაცხადა:

— ამხანაგებო, ვინც კრებას დასტოვებს: ის ლაჩარია, მხდალი, მოღალატე!..

— სირცხვილი იმას, ვინც გაექცევა მთავრობის მუქარას.

— დავრჩეთ, განვაგრძოთ კრება!..

ისმის იქიდან-აქედან.

— ძირს გენერალ-გუბერნატორი!..

— ძირს ჯალათები!..

გრიალებს დარბაზი...

პოლიცმეისტერი ელდანაკრავი გაბრუნდა თავის ქნევით, მოძუნწა...

კრება განაგრძო...

ის იყო მომხსენებელმა დაიწყო ბაქოში სომეხ-თათართა შეხლაზე ლაპარაკი, რომ შენობის ირგვლივ, ყოველი მხრიდან მოისმა რაღაცა ყრუ ზუზუნი, ცხენების გაშლილი ტოტების ცემა, ლრიანცელი, და,

ს. ტეზერი (გორის ოლქი). — მუშათა ბრიგადა თესვის კამპანიისათვის სამეურნეო იარაღების შეკეთებას აწარმოებს

როო ხედავს ქანდარიდან, თუ ყაზახები რა სიჩქარით ამოვიდენ გრძელ დერეფანში, გამწკრივდენ ორივე მხრით...

— დაიშალენით!!!

შემოსვლისთანავე დაიღრიალა ყაზახთა ოფიცერმა და მათრახიანი ხელი ზე აიქნია.

ყაზახები მზად არიან თოფებით, ხმლებით, მათრახებით...

ერთ წუთს სიჩუმე ჩამოვარდა, შიდეგი ეტყობოდა კარგი არ მოჰყვებოდა...

— აბა, დაჰკარით, გარეკეთ!

უბრძანა ყაზახებს.

ხალხმა დაშლა დაიწყო, მაგრამ ყაზახები მაინც ამუშავდენ; მათრახები, კონდახები...

დერეფანში პროვოკაციული გასროლა მოხდა...

დარბაზში ხელმწიფის სურათს ტყვია მოხვდა. ალბად ეს იყო სიგნალი ყაზახებისათვის, დაიწყეს ცემა, ხოცვა უიარაღო ხალხის, ხმლებით აჩეხვა...

შენობას ალყა არტყია. გასავალი არსაითაა ხალხი ხაფანგშია მომწყვდეული...

იქეთ-იქეთ ჩამწკრივებული ყაზახებია, რომელთა შუა მიდიან კრების მონაწილენი...

და, დასცხეს...

სროლის ხმა, დაჭრილთა კვნესა, ღრიალი, ბრძანებაში ერთმანეთში ირევა...

გარედან კი რამოდენიმე ასეული თოფი გრიალებს ერთად...

შენობა ზანზარებს...

კიბეზე მრავალი ქალი იყო, მოხუცი, ბავშვი, კიბის ამოქლება ეტყობა, რომ ადრევე დაეწყვეტილი...

არავის ინდობენ...

სისხლით შეიღება იატაკი, კედლები, კიბეები...

ერთ საათამდე გაგრძელდა განუწყვეტლად, ყოველ მხრით უშენენ...

ქალაქი ზანზარებს...

სისხლის სუნი აიზიდა...

მომწყვდეულნი სამალავებს ეძებენ: ზოგი ეზოში ჩარბის, ზოგი ლომბარდის სარდაფში; ეტაკებიან ყაზახებს წრის გასარღვევად და მეორე მესამე სართულის ფანჯრებიდან ხტებიან ქუჩაში მაგრამ გარედან მოალყენი ხოცავენ, ზედიზედ ცვივიან... ეზოდან რა ქუჩაში გასვლა უნდათ ხან რომელ მხარეს ეხლებიან და ხან ტომრდის, იმალავენ კარზე იფარებებიან, რომ გამოვიდენ, გარედ მდგომი ყაზახები სიცილ-ხარხარით ხმალს მოუქნევენ და რკინის ხარიხებზე მოკიდებულ ხელებს უჭრიან თითებს, ტყან ეცემიან.

ქანდარაზე მდგომთათვის კარები ჩაკეტილია: ზოგი მათგანი დარბაზში ხტება, მაგრამ ყაზახები იქვე ასალმებენ სიცოცხლეს; დარბაზის კედლებს ტყვიებით ცხრილავენ...

აპა, როოს გვერდზე ხვავია ერთი, ორი, მესამე—ათითამწკრივია... სისხლმა შიდროვანეით აავსო ჭერს, არ იცის რა ჰქნას, მაგრამ არ იბნევა. გვერდზე შეიმჩნევს რაღაც კარს, წიხლის მესამე დარტყმაზე შეამტვრევს ქვევით ჩარჩოს; თითხმეტამდე ქალი და კაცი გაყავს აქედან: ბნელი, ვიწრო გზა, არ იციან სად მიდიან, ასანთის გაკვრაზე შეამჩნიეს ორმოსა, აქ ცოტა ხანს მოცდა, სიკვდილის ლოდინი.

როო რამდენიმე ამხანაგთან ერთად გადმოება აქედან, სახლის ბანზე არიან: ზოგი საწვიმე მილს ჩაჰყვება დაბლა ჩასასვლელად, ზოგი სხვა სახლებზე გადადიან, ზოგი ერთმანეთს გადააბამენ მაშინ წელზე სარტყლად ხმარებულ ფუნჩებს. ეშვებიან ქუჩაში სადაც კეტებით უხვდებიან მეეზოვეები, რომელნიც იმ ხანებში იყო წემდგარი და სახელმწიფოს შინაური მტრებისაგან დაცვაში, მესამე კადრი იყო: ჟანდარმერია, პოლიცია, მეეზოვენი. უმრავლესობა მათგანი იყვნენ ისმაილთიდან გადმოხვეწილი გახეპაკები, სოლოლაკის ბურჟუაზიის იმედი...

უკვე ქუჩაში ჩამოხტარ როოს კეტი მოუხდა ერთმა მათგანმა, მაგრამ როოს ქუჩაში არ ეშინიან, ის ქუჩის შვილია, ქუჩაში აღზრდილი... ყაზახები შორს დევნან, სწვდა კეტში, ქვეშ მოიგდო, სიკვდილის პირას მიიყვანა ცემით და გარბის, მისდევენ...

მისი ბოლშევიკური სული მიჰქრის ყუბარაზე, მარა ხალხი?!

მებოძე დარბის ცხენ. და ცხენ, საყვირს უკრავს სროლის შეწყვეტათ, მაგრამ სისხლში გათხუპნული ყაზახები ყურს არ უგდებენ.

დახოცილთა და დაჭრილთა ზვინები დიდდება...

სროლა თანდათან ნელდება...

გული იჯერეს ჯალათებმა...

ახლა დამალულებს ეძებენ...

ამ შენობის მეეზოვემ 15 კაცი [illegible] თავის ოთახში:—მოდით, მე დაგფარავთ, ნუ გეშინიათ...

ეუბნება ის, რა დაამიმაჯებს მათ, კარებს გაიხურავს, წავა.

თითქოს თავისუფლად ამოისუნთქეს დამალულებმა, მაგრამ ერთ მუშას ეჭვი უჩნდება:

— კი არ გაგვცეს, და!

ამბობს ის და კარისკენ მიდის. მაგრამ გარედან გადარაზული დახვდა.

შერის ძიება იწყო...

იუდა მეეზოვემ კი სამხედრო წუთში ყაზახები დაიყენა თავზე...

შეუდგენ დაჭრილ-დახოცილთა შეგროვებას, მკვდრებს დროგებზე ყრიან, ბევრნი, რომელნიც დახოცილებში ჩაწვენ ტყვიებისაგან გადასარჩენად თავი მოიმკვდარუნეს,— საავადმყოფოში მიაქეთ და კუკიის ხიდიდან რამდენიმე მათგანს ყრიან მტკვარში, რომ რაცხვი ნაკლები ჩანდეს... მძიმედ დაჭრილები საავადმყოფოში მოათავსეს, ბევრმა მუშათა დაჭრილმა ამჯობინა დამალვა.

ახლო-მახლო ქუჩის მცხოვრებლებმა ბევრი გაქცეული გადაარჩინეს, შეიფარეს.

დაჭრილები არ ჯავრდება დაიჭირეს. იქვე ჯამბულ ჩვენებით: რომელნიც მთავრობის საწინააღმდეგო მოძრაობაში შემჩნეული მათ გვარებს წითელი ფანქრით ნიშნავენ—შენიშნავენ გასაგზავნად, შეუმჩნეველთა გვარებს ლურჯი ფანქრით ხაზავენ—უბნის სამმართველოებში მათი პიროვნების გამოსარკვევად...

მეორე დღეს, როცა ძლივს რეცხდენ სისხლის გუბეებს, ქუჩებს ჰგვიდენ, მრავალი ქალის თითები იპოვეს, ყაზახთა მიერ ბეჭდების წართმევის მიზნით მოჭრილნი...

ბევრი მუშა, მიუხედავათ უიარაღობისა, გმირულად ხვდება გამხეცებულ ყაზახებს, ებრძვის, როგორც შეუძლიათ. ასინი გალიაში გამომწყვდეულ ვეფხვებს ჰგვანან...

რამდენიმე ყაზახი ეცემა...

შერისძიებად ყალუზე ამდენი ათეული კი სცემს ბრძოლის განგაშს...

მე-20 საუკუნის ურჩი თქმა 1905 წლით ილაგს...

გრძელდება შეტევა...

როოს ხელში მხოლოდ 25 სექტემბერს გახელბა ყუმბარა ყაზახების ყაზარმისაკენ მოჯრილობით...

სეზმან ერთაწმინდელი.

ჩვენი ფოტო-ქრონიკა

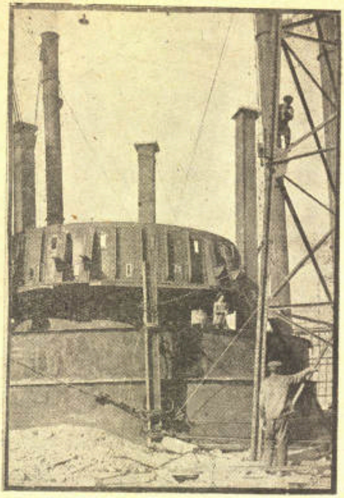

ბათუმი. — ნავთის საწმენდი ახალი ქარხნის მშენებლობა

თბილისი. — სადგურზე გამოუსადეგარ რკინეუ-ლობას აგროვებენ ხელახლა გადასადნობად.

თბილისში გაცხოველებული მუშაობაა ქა-ლაქის კეთილ მოწყობისათვის. ითხრება[illegible]ქუ-ჩები მუშათა უბნებში კანალიზაციის გასაყვანად

სამტრედია. — აბრეშუმის ქარხანაში დაიდგა ახალი, გაუმჯობესებუ-ლი დაზგები, რის შემწეობით მუშაობამ იმატა 40 პროცენტით.

ლენინაკანი — სილოსის ახალი „კოშკი".

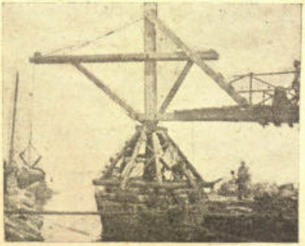

ბათუმი. — მუშაობა ნავთსადგურის გასაფართოებლად. საძირკვლის ჩაყრა.

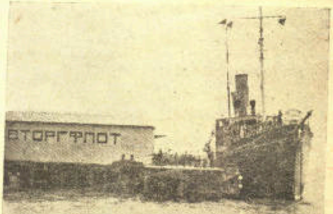

ბათუმი. — შავ ზღვაზე გაიხსნა საზამთრო ახალი ნაო-სნობა.

უცხოეთის ფოტო-ქრონიკა

კაპიტალისტების გაუმაძღრობის მსხვერპლი

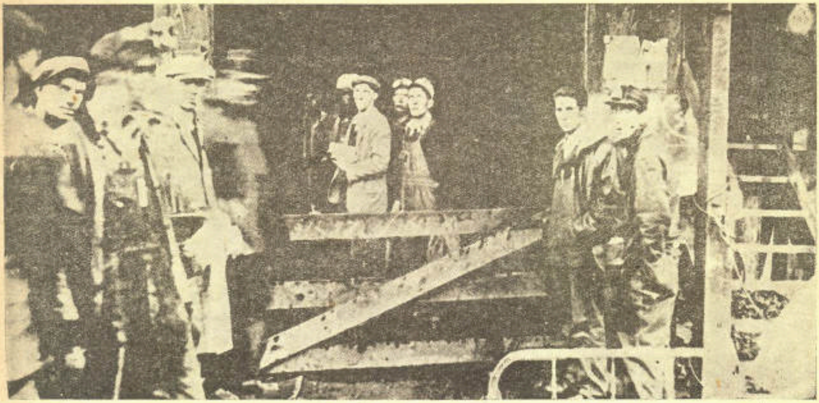

სულ რამოდენიმე ხანია, რაც ოგაიოში (ამერიკა)მომხდარ კატასტროფაზე გვატყობინებდნენ. ამჟამად განმეორდა მაღაროს აფეთქება და 100 კაცი მიწის ქვეშმოჰყვა. აფეთქების მიზეზი ვენტილ-აციის მოუწყობლობა აღმოჩნდა. სურათზე ჯგუფი, რომელსაც მაღაროებიდან დახოცილები ამოყავს.

ფორმოზის კუნძულზე მომხდარი ამბები.

ფორმოზის კუნძულზე იძულებით ამუშავებენ გზებზე და თამბაქოს პლანტაციებში. იაპონელებს მონოპოლია აქვთ აღებული ამა თუ იმ სამუშაოზე. ჯარის და პოლიციის დახმარებით ძალით ერეკებიან უცხოელ მუშებს, ხოლო ხელფასს აძლევენ იმდენს, რომ მუშა სიმშილით არ მოკვდეს და განაგრძოს ფიზიკური მუშაობა.

შეერთებულ შტატების ნაციონალური პოლიტიკა

„უცხო მუშათაგან თავდაცვის კომიტეტმა" მოაწყო ყრილობა. კრების გათავების შემდეგ 150 დელეგატმა პროტესტი განაცხადა ასეთი ზომების მიღების გამო უცხო მუშების მიმართ. დემონსტრანტები პოლიციამ გაფანტა და მრავალიც დააპატიმრა. ასეთია ნაციონალური პოლიტიკა „თავისუფალ" შტატებში. სურათზე — პოლიცია აპატიმრებს ერთ-ერთ მოწინაალმდეგე დელეგატს.

საგაზეთო გამომცემლობათა სტამბა „კოლექტივი"ს ყაზრის ქ. № 68. მთავლიტი № 86 ტირაჟი [illegible]